St. 272 Poštnina plačana v gotovini (Conto corrente con la posta) V Trstu, v četrtek 16. novembra 1922 Posamezna številka 20 cent. Letnik XLVII

Izhaja, izvzemši ponedeljek, vsak dan popoldne. Uredništvo: ulica sv. Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje, telefon 11-57. Pisma se pošiljajo uredništvu. Ne rankirana pisma se ne sprejemajo, rokopisi se ne vračajo. Izdajatelj in odgovorni urednik Anton Gerbec. — Lastnik tiskarne in založnik: Edinost. Tisk tiskarne Edinost. Naročnina znaša za mesec L 7.—, za četrt leta L 20.—, za pol leta L 32.— in celo leto L 60.— v Trstu. Za inozemstvo mesečno 4 lire. Telefon uredništva

EDINOST

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 cent. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone (72 *mm.*) — Oglasi trgovcev in obrtnikov *mm* po 40 cent. osmrtnice, zahvale, poslanice in vabila po L 1.—, oglasi denarnih zavodov *mm* po L 2. — Mali oglasi po 20 cent. beseda, najmanj pa L 2. — Oglasi, naročnina in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti, v Trstu, ulica sv. Frančiška Asiškega štev. 20, I. nadstropje. — Telefon uredništva in uprave 11-57.

Odmevi fašistovskega prevrata v Istri

Zadnje dni minulega meseca, ko so fašisti zasedli večino uradov v državi ter se na ta način dejansko polastili vlade, so bile poleg drugih uradov Julijske Krajine zasedene tudi vse slovanske občine v Istri izvzemši eno ali dve. Zastopniki domačih ali pa sosednih fašistovskih zvez so se pojavili v občinskih uradih, razpustili obč. zastope in imenovali izredne komisarje, katerim so naložili, da tekom 24 ur obvestijo obč. zastop o izvršenem razpustu. Tako se je dogodilo v Dolini, Dekanih, Marezigah, Klancu, Materiji in drugod. To povsem nezakonito stanje pa je trajalo le nekaj dni, dokler se ni ozračje razčistilo. Ko je bila enkrat imenovana nova vlada in je fašistovski prvak posl. Mussolini vzel vajeti države v svoje roke, je takoj izdal znano okrožnico, s katero je razveljavil vse te «zasedbe» in «odstavitve» ter vzpostavil zopet prejšnje stanje. To stanje pa se je vzpostavlo le deloma, kajti marsikje ni našla ta okrožnica pravega odmeva, niti ni bila povsod uradno objavljena, kakor se navadno objavijo vsi uradni odloki. V naslednjem naj navedemo, kako so se vršili dogodki v občini Dekani.

Župan dekanske občine se je šel kmalu po razpustitvi informirat o zadevi na podprefekturo v Koper in tamošnji podprefekt markiz Di Suni je vso zadevo uredil tako-le: Diktiral je županu, da mora sklicati nemudoma občinsko sejo, na kateri mora predlagati izjavo, katero mu je sam sestavil. Ako tega ne napravi, je zagrozil, da razpusti občinski svet ter da jim pošlje izrednega komisarja. Poplačati bodo morali tudi vse dolgove in pripetilo se jim bo mogoče tudi še kaj hujšega. Izjava, diktirana od g. podprefekta, se glasi doslovno v prevodu tako-le:

«Obč. zastop v Dekanih, obveščen po županu, da so nekateri zastopniki narodne fašistovske stranke pozvali občinski zastop, naj odstopi, protestira proti takemu postopanju, ki bi moglo pokazati Dekane nasproti drugim istrskim italijanskim(!) občinam kot protinarodno občino in uporno zakonu in državni oblasti, svečano izjavlja, kakor je že pokazal ob priliki aneksijske slavnosti in v drugih slučajih, da občina dekanska je in se čuti popolnoma lojalno kot italijanska občina in da njena uprava je in bo tudi v bodoče vedno kazala največje spoštovanje do zakonov in vlade. Ako pa se je mogel drugje razširiti drugačen pojem o namenih in duhu občine, je bilo temu edino krivo obžalovanja vredno in nepravično obnašanje nekaterih članov zastopa, obnašanje, ki ga vse prebivalstvo odločno zavrača in za katero noče in ne sme prevzeti odgovornosti.

Da se pa ta potrditev pokaže, kakršna je tudi v resnici, in sicer kakor pristna manifestacija čustev in dobre vere zastopa, daje občinski zastop svojemu županu nalog, da zahteva in sprejme v teku 24 ur odpoved omenjenih njegovih članov, izjavljajoč že sedaj, da v slučaju, ako se županu ne posreči izvesti tega naloga, odstopi celotno v znak protesta ter da svojemu odstopu odkrit pomen vdanosti vladi in italijanski domovini ter obenem pomen obsojenja vseh onih, ki na katerikoli način skušajo manjšati njuno avtoriteto in njun ugled».

Dne 7. t. m. je bila sklicana izredna obč. seja in na njej je bila tudi sprejeta ta izjava, le da se je protestni stavek proti fašistom nekoliko ublažil z ozirom na ono znano okrožnico ministrskega predsednika. Glasovalo je zanjo razen enega vseh 17 navzočih odbornikov, ki so s tem vrgli iz svoje srede dva tovariša, dolžeč ju obenem tudi vseh onih težkih obtožb, ki jih vsebuje izjava. V resnici pa so izvršili le nezakonitost, ker občinski zastop nima pravice odstavljati svojih članov. Tudi jih nima pravice soditi in obsoditi, najmanj pa, ako niti ne ve, ali so te pavšalne obtožbe tudi resnične. Za tak posel so pač poklicana sodišča, kar mora vedeti vsakdo, pred vsem pa še oni, ki je občinski svetnik. S tem svojim proslulim činom je večina občinskega zastopa v Dekanih pokazala le svojo nerazsodnost in neznačajnost, lastnosti, ki je z njimi računal in, kakor smo videli, uspešno tudi podprefekt iz Kopra, ko je stavil take pogoje. Občinski zastop je le v toliko nekriv pri vsej tej sramotni zadevi, da ni izšla iz njegove lastne iniciative, kakor bi kdo utegnil soditi iz tozadevnih poročil v italijanskih listih. Kriv pa je, da je to sugerirano mu namero vzel za svojo ter jo tudi izvedel. **Nerazsodnost in neznačajnost!**

Nekaj podobnega se godi sedaj tudi v Marezigah. Tudi tam se uveljavlja potom Kopra dekanska metoda. Nič čudnega, saj se je v Dekanih tako gladko obnesla, da bi bilo v resnici škoda, ako bi ne našla posnemovalcev tudi drugje.

Isti dan, ko se je po ravnokar opisanem receptu zopet «vzpostavljal» občinski zastop v Dekanih, je bil tudi telegrafično odstavljen od svoje službe tamošnji učitelj Medvešček. Njegova odstavitev je v zvezi z izključitvijo iz občinskega zastopa. Je namreč eden izmed obeh izključencev, drugi je g. Albin Šiškovič iz Črnega kala. V brzojavki za odstavitev sicer ni naveden vzrok, gre pa, kakor se je pozneje izvedelo, za ljudsko štetje in sicer radi tolmačenja zadostnega znanja italijanščine. Po izjavah organov, ki so izvršili revizijo ljudskega štetja, t. j. orožnikov, zadostuje za zadostno znanje ital. jezika le malenkost, pet besed celo, med tem ko je obč. komisija ljudskega štetja z vsemi štev. uradniki vred, skupno kakih 15 oseb, tolmačila zadostno znanje italijanščine na način, kakor zahteva to tozadevni zakon (conoscenza a sufficenza della lingua italiana o d'un dialetto per le relazioni d'affari o per altri scopi). Poleg dekanskega učitelja so v sodni in disciplinarni preiskavi, ne da bi bile pa obenem tudi odstavljene, še tri druge učne moči iz dekanske občine.

Druga «protidržavna» dejanja, ki sta jih zakrivila izključena obč. zastopnika so pa ta-le: predlog v občinski seji za dvojezično uradovanje občinskega urada; protest proti ustanovitvi italijanske šole za slovenske otroke in proti nabiranju podpisov podpiranemu z grožnjami, da bodo izgubili službo oni, ki niso hoteli svojih otrok vpisati; predlog za pristop občine Dekani k snujoči se županski zvezi v Istri; pritožbe proti občinskemu zdravniku ter predlog za premestitev istega iz vasi Dekani v Črnikal, t. j. iz periferije v središče občine. Vsi ti predlogi so bili enoglasno sprejeti; zadnji predlog pa je še vsak obč. odbornik utemeljeval na tako obteževalen način, da je bila «obsojenih krivcev» nelahka naloga, vse te pritožbe omiliti v sprejemljiv predlog. (Dejstvo pa je, da se učitelj Medvešček ni pokazal nikdar kot protidržaven element, nasprotno je imel n. pr. o priliki aneksijske slavnosti v Dekanih slavnostni govor v slovenskem in italijanskem jeziku. Tako je tudi njegova zasluga, da se je 4. t. m. proslavila tudi v Dekanih obletnica zmage in spomin neznanega vojaka).

Simptomatično pri odstranitvi učitelja je tudi to, da je kaj drugi dan, t. j. 8. t. m., prišel v Dekane učitelj, seveda Italijan. Prejšnji potovalni učitelj italijanščine na šolah Dekani - Sv. Anton je sprejel začasno, dokler ne bo imenovana nova učiteljica, razred odstavljenega učitelja, **tako da sta sedaj v Dekanih dva razreda čisto italijanska in le eden slovenski, na katerem se pa tudi poučuje italijanščina kot predmet.** Sicer pa je ta prememba v smislu in naravna posledica one resolucije, ki jo je sprejel obč. zastop v Dekanih.

Ti najnovejši dogodki v Dekanih so na videz lokalnega značaja, v resnici pa se kaže tu prst **sistema,** ki se uveljavlja povsod v Istri že več let, četudi ne v tako razgaljeni obliki, kakor ga vidimo v teh zadnjih primerih. Je to dobro preračunjen in širokozasnovan sistem, ki si je izbral Dekani kot svojo prvo postojanko, da na njej poskuša svoj življensko moč. Da je ta naša trditev resnična, nam dokazujejo Marezige, kjer se ta sistem tudi že uveljavlja. Naša dolžnost kot glasila Jugoslovenov tega ozemlja je, da ta sistem najodločneje in javno obsodimo, da v imenu poštenosti protestiramo proti njemu ter da opozorimo nanj tudi vse naše poslance, da napravijo proti njemu najenergičnejše korake pri vseh inštancah, ki so jim dostopne. Obenem pa moramo tudi grajati in obsoditi večino obč. zastopa in druge naše ljudi v Dekanih, ki so s podpiranjem tega sistema ravnotako kakor njegovi ideatorji krivi na njegovem uveljavljanju.

Italija

Nameni nove vlade glede novih pokrajin

RIM. 15. Kakor se zatrjuje, je začel minister za osvobojene dežele, čim je stopil na svoje mesto, takoj proučevati vprašanja, ki se tičejo anektiranega ozemlja. Vsled nedavnih izpremememb v osrednjem uradu za nove pokrajine, ki so nastale vsled odstopa sen. Salate, se je najprej mislilo, da se posli tega urada ne bodo mogli porazdeliti med posamezna ministrstva do 31. t. m., kakor je bilo prvotno določeno. Sedaj pa se zagotavlja, da bo do novega leta dokončana tudi ta «revolucija».

Kakor naglašajo tukajšnji listi, namerava ministrski predsednik sestaviti čim prej poseben odbor, ki ima stopiti na mesto razpuščene osrednje svetovalne komisije in kateremu bo poverjena proučitev vprašanj, ki se tičejo novih pokrajin. Temu odboru bo baje odmerjen zelo kratek rok za izvršitev poverjene mu naloge. Do sedaj ni bil še imenovan novi predsednik medministrstvene komisije za tržaški promet, zatrjuje pa se, da bo to imenovanje v kratkem izvršeno.

Kar se tiče uvedbe italijanskega občinskega in pokrajinskega zakonika v anektirane dežele, se zatrjuje, da se bo to zgodilo z novim letom. **Toda omenjeni zakon ne bo raztegnjen na nove pokrajine tak, kakršen je, ker ima vlada namen upoštevati že obstoječe ustanove, izmed katerih se bodo nekatere ohranile.** Ministrski predsednik Mussolini je poslal prefektom v Trstu, Tridentu in Zadru okrožnico, v kateri jih je opozoril, naj bodo pripravljeni na to, da bo italijanski občinski in pokrajinski zakon izpremenjen v gori omenjenem smislu.

Spremembe v diplomatični službi

RIM. 15. Sestavile so se odredbe, ki prinašajo sledeče spremembe v diplomatični službi: Sforza conte Karl, poslanik v Parizu, in Fasciotti baron Karl, poslanik v Madridu, Aliotti baron Karl, poslanik v Tokiju, Marchetti Ferrante, poslaniški svetnik, vpokojeni. De Martino Jakob, poslanik v Londonu, premeščen v Tokio; Tomasi della Torretta markiz Peter imenovan za poslanika v Londonu; Romano Avezzana baron Camillo, poslanik v Parizu; Dei Bossari conte Aleksander, poslanik v Berlinu; Paolucci de Calboli markiz Rajner, poslanik v Madridu; Caetano don Geravazij, poslanik v Washingtonu. Sprejeta je bila obenem demisija dosedanjega poslanika v Washingtonu Rolandi-Riccija in poslanika v Berlinu Frassatija.

Oddaja telefona zasebnim podjetjem in uslužbenci

RIM. 15. Povodom sklepa vlade, da se telefon odda zasebnim podjetjem, je nastalo med telefonskimi uslužbenci precejšnje vznemirjenje, ki ga je povzročila predvsem bojazen, da bi znali priti uslužbenci spričo take izpremembe v imenovanem obratu ob vse gmotne pridobitve, katerih so bili deležni do sedaj kot državni nameščenci. Pred kratkim je imela zveza telefonskih uslužbencev zborovanje, na katerem je sklenila, da se bodo njeni člani upirali vsakemu poskusu odprave pridobljenih pravic telefonskih nameščencev. Obenem zahtevajo v svojem sklepu, da naj država, ako že hoče dati iz rok upravo telefonov, upošteva predvsem svoje nameščence, kateri bi mogli potom svojih zadrug brez vsake škode za obrat sami prevzeti državne telefone v svojo režijo. Na drugi strani pa je imelo tudi združenje telefonskih naročnikov svojo zborovanje, na katerem so sprejeli resolucijo z zahtevo, da mora telefon preiti v roke tistim, ki so najbolj prizadeti, t. j. naročnikom samim.

Jugoslavija

Narodna skupščina — Izjave zunanjega ministra o solunskem pristanišču

BELGRAD, 15. Plenarna seja narodne skupščine je bila predvčerajšnjim ob 16. otvorjena. Po končanih formalnostih je med drugim skupščinski predsednik naznanil, da je finančni minister zbornici predložil načrt zakona o odobrenju zaključnega obračuna državnih dohodkov in izdatkov za proračunsko leto 1923. Zakonski načrt je odkazan finančnemu odboru. Sledili so odgovori ministrov na razne interpelacije.

Minister zunanjih zadev dr. Momčilo Ninčić je odgovarjal na interpelacijo posl. Cirkovića glede solunskega pristanišča. Minister zunanjih zadev je izvajal:

Obisk ministra zunanjih zadev kraljevine Grške g. Politisa je bil velike koristi, ker je bila dana prilika, da se je izmenjalo stališče odgovornih faktorjev obeh držav z ozirom na položaj, ustvarjen po turških zmagah v Mali Aziji. Dosežen je bil sporazum v vseh gotovih vprašanjih, ki zadevajo akcijo obeh držav. Dosežen je sporazum glede ureditve medsebojnih gospodarskih odnošajev, v najkrajšem času pričnо pogajanja za sklenitev trgovinske pogodbe, dosežen je sporazum, da se konvencija izza leta 1914., ki je bila definitivno sklenjena med kraljevino Srbijo in Grško in podpisana, a ne ratificirana, čim prej ratificira. Po tej konvenciji odstopa Grška Jugoslaviji del solunskega pristanišča, nazvanega srbsko pristanišče. Ta del solunskega pristanišča je po konvenciji iz leta 1914. smatrati kot sestavni del teritorija kraljevine Srbije, a sedaj kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev in sicer v administrativnem in carinskem oziru. Dosežen je dalje tudi sporazum glede izboljšanja in olajšave železniškega prometa med Solunom in Jugoslavijo.

Kar se tiče postopanja Grške napram jugoslovenskim podanikom in jugoslovenskim manjšinam v Grški, znači obisk zunanjega ministra Politisa znaten uspeh. Storjeni bodo vsi diplomatični koraki, da se dosežejo povoljni rezultati. Ponavljajo se pritožbe vojakov, da se jim kršijo pravice, zajamčene po mednarodnih pogodbah, ki so tudi obvezne za Grško. V razgovorih s Politisom je bilo ugotovljeno, da so se dogodile kršitve glede zaščite narodnih manjšin in je bilo dogovorjeno, da se obe vladi v bodoče medsebojno opozarjate na vse pritožbe in da jih sporazumno uredite.

Zunanji minister je svoja kratka izvajanja zaključil: «Sporazum bo vsekakor zelo ugodno vplival na razvoj medsebojnih državnih odnošajev».

Interpelant Cirković se je z odgovorom ministra zadovoljil ter v krajšem govoru navajal nekatere pritožbe jugoslovenske narodne manjšine na Grškem.

Zunanji minister je dalje odgovarjal kratko na interpelacijo poslanca Andrije Radovića glede mej v Prekmurju. Zunanji minister je kratko izjavil, da je poročilo iz Pariza glede končne ureditve mej v Prekmurju popolnoma resnično.

Po končanih interpelacijah je zbornica prešla k debati o zakonskem načrtu glede vojne odškodnine. Govorila sta poslanec Moskovljević (zemljorad.) in poslanec Mihajlo Popović (dem.).

Ob 20. je bila seja narodne skupščine zaključena.

Prihod hrvatskega bloka v Belgrad

BELGRAD, 14. Včeraj so dospeli v Belgrad zastopniki Hrvatskega bloka posl. dr. Dinković, posl. Predavec in posl. dr. Krnjević. Nameravajo voditi več dni trajajoče razgovore z opozicionalnimi skupinami in z demokratsko skupino Ljube Davidovića. Zastopniki bodo skušali tudi priti v stike s Stojanom Protićem. Tekom včerajšnjega dneva so posetili parlamentarne klube opozicije, da bi se dosegel sporazum med opozicijo in Hrvatskim blokom. Današnji jutranji belgrajski listi javljajo, da so opozicionalne parlamentarne skupine na tem prvem sestanku zahtevale od hrvatskega bloka, da jasno in striktno opredeli svojo taktiko in poda jasno izjavo, na podlagi katere bi bil zagotovljen skupni nastop opozicije s Hrvatskim blokom. Opozicija je zastopnikom jasno povedala, da se drugače ne more vezati z blokom, ker ima že dovolj skušenj. Opozicionalni poslanci zahtevajo tudi, da dr. Drinković predloži generalno pooblastilo Hrvatskega bloka za pogajanja in razgovore. Prvotne vesti, da je dr. Laginja prispel v Belgrad z namenom, da se v imenu bloka pogaja z vodilnimi politiki, so bile v toliko netočne, ker je prihod dr. Laginje v Belgrad povsem drugačnega značaja. Dr. Laginja vodi z zunanjim ministrom posvetovanja o razmerah na Reki in o reški razmejitveni komisiji.

Konferenca o reški državi

BELGRAD, 15. V zunanjem ministrstvu je bila v torek daljša konferenca o reški državi in njeni razmejitvi. Konference so se udeležili: Zunanji minister dr. Ninčić, pooblaščeni minister Nešić, dr. Matko Laginja kot član paritetične komisije in poslanci dr. Angjelović, Kučić, Nastan Petrović in Trifunović.

Krepitev Male entente.

BELGRAD, 14. Jugoslovanski poslanci, ki so obiskali bratsko češkoslovaško republiko, so se vrnili v domovino polni navdušenja. Listi so polni dopisov posameznih poslancev, ki opisujejo svoje vtiske iz Češkoslovaške, kjer so mnogi našli svoje soborce še iz vojnih in predvojnih časov. Obisk jugoslovenskih poslancev v Pragi je samo nadaljevanje prejšnjega skupnega dela v novih razmerah, je člen v reviji, ki ni še do konca skovana, a se kuje z vso vnemo in vztrajnostjo. Zanimiv je v tem oziru članek, ki ga je napisal za «Preporod» predsednik češkoslovaške zbornice František Tomašek. Tomašekovo ime je dobro znano iz zgodovine ustvarjanja češkoslovaške republike in odlično mesto, ki ga zavzema med češkoslovaškimi politiki daja njegovim besedam še večji pomen.

«Velik je pomen obiska skupščinarjev kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev na Češkoslovaškem — pravi Tomašek — tako velik, da bi se bil moral izvršiti že prej. Toda spričo toliko nujnega in neodložljivega političnega dela v vseh državah po osvoboditvi, se je moral ta obisk odložiti vse do četrtega leta po vojni. Zakaj je bil ta obisk tako umeven, zakaj so člani skupščine prišli k nam, kakor tudi zakaj bomo mi češkoslovaški poslanci prihodnje leto obiskali Belgrad, na to nam dajo najboljši odgovor že stoletne vezi Čehov in Slovakov na eni in Srbov, Hrvatov in Slovencev na drugi, kakor sem že skušal očrtati v svojem pozdravnem govoru dne 28. oktobra t. l. v dvorani naše Češkoslovaške narodne skupščine. To so bile najtesnejše politične vezi neposredno pred vojno, tekom vojne in po vojni, ki so naroda obeh držav še bolj zbližale, naravnost spojile.

Še pred vojno je sedanji predsednik naše republike dokazal v veleizdajniških procesih zagrebškem in dunajskem, da tudi «nostra res agitur» (da gre tudi za našo stvar). Tekom vojne so delali naši in vaši voditelji v revolucijski borbi v inozemstvu roko v roki; v avstrijskem parlamentu so naši in vaši poslanci nastopali v isti bojni vrsti in skupno so podirali Avstrijo, — z eno besedo: vaša borba je bila tudi naša, naša zmaga je bila tudi vaša! Po vojni sta obe državi na mednarodnem forumu nastopali paralelno; davna vez src in skupni interes so privedli do sklenitve zavezniških dogovorov, do nedavnega sestanka poglavarjev obeh držav, do konferenc predsednika vlade in ministrov vnanjih stvari. In kaj je sedaj bolj naravno, nego da sta se sestala tudi oba parlamenta, ki kot orodje demokratstva obeh držav te prijateljske vezi še bolj podčrtavata in še bolj poudarjata. — Toda s tem ni še izčrpan značaj tega političnega obiska.

Po ugotovitvi, da je s takimi obiski dana možnost bolj praktičnega širjenja obstoječih vezi, tem bolj, ker je že izvoljen medparlamentarni pripravljalni odbor, pravi Tomašek: Vsako zbližanje posameznih članov Male entente pomeni krepitev Male entente kot celine. Ne dvomim, da bo prej ali slej prišlo do vzajemnega skupščinskega obiska med Romunijo in našima državama. Da so se sedaj obiskali najprej tisti, ki so si najbližji in ki so se že prej obiskavali, je povsem naravno. In ravno tako naravno je, da pomembne naloge, ki se tičejo konsolidiranja razmer in zajamčenja miru v Srednji Evropi — naloge, ki pripadajo Mali ententi — same države Male entente dovedejo dotlej, da se vzajemne vezi vseh njih še bolj ojačajo, okrepijo in razširijo. Nevarnost, ki je po razsulu Avstrije, prisilila države Srednje Evrope, da se složno borijo proti poizkusom restavracije Habsburžanov, z ozirom na razmere na Madžarskem, bo še nadalje silila države Male entente, da pazijo in da bodo na straži.

Jaz sem osebno prepričan, da se države, katerim je na srcu konsolidacija in miren razvoj razmer v Srednji Evropi, lahko samo vesele temu sestanku, ki je imel pred očmi miroljuben cilj. Tiste države, katerim je ta mirni razvoj v Srednji Evropi trn v očesu, in ki se še vedno ne morejo pomiriti z neizogibnim dejstvom, da je tuji tiranij, ki je pritiskala narode Srednje Evrope s svetovno vojno in mirovno pogodbo narejen konec, tiste države so, seveda, spremljale prijateljski sestanek naših parlamentov v Pragi z zlobnim in nenavidnim očesom.»

Bolgarska

Žalne manifestacije za žrtvami vojn.

SOFIJA, 15. Po vsej državi so se vršile žalne manifestacije za žrtvami zadnjih treh vojn, ki so, pripravljene in napovedane od prejšnje vlade, končale s katastrofo za Bolgarsko.

Češkoslovaška

Pozdravi jugoslovenskih poslancev Češkoslovaški republiki

PRAGA, 14. «Prager Presse» objavlja s toplimi uvodnimi besedami pisma nekoliko jugoslovenskih poslancev, ki so se udeležili obiska v Pragi. Naj jih posnamemo le par:

Dr. Edo Lukinić, predsednik skupščine, piše: «Še vedno se nahajam v svečanem razpoloženju onih dni in pod mogočnim vtiskom tega, kar smo doživeli v češkoslovaški republiki. Že od prej mi je bilo znano, da zavzema češki narod po svoji organizaciji in disciplini prvo mesto med vsemi Slovani. Da pa se ta očividna sposobnost kaže na vsakem koraku in da so postale njene dobrodelne posledice, posebno po osvoboditvi in zedinjenju češkoslovaškega naroda v vsaki smeri tako vidne, to je prekosilo moje pričakovanje. Češkoslovaški narod ve, kaj pomeni samostojna država in zato dela z vsemi močmi, da jo ohrani, dogradi in utrdi.

V tej državi je kakor v pravi kulturni skupnosti vsem zajamčena popolna svoboda za popoln razvoj v vsaki smeri in zato mora vsak češkoslovaški državljan brez razlike to državo res ljubiti, spoštovati in podpirati.

Naši češkoslovaški bratje so bili vedno prežeti pravega slovanskega duha, in to smo čutili posebno mi, poslanci narodne skupščine kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, predvsem pa moji tovariši, ki so se sedaj prvič nahajali na Češkoslovaškem. Mi smo globoko ginjeni našli pri vsakem svojem koraku ono toplo prisrčnost in bratska čustva, s katerimi nas spremlja ves narod, kot odraz onih globoko in iskreno občutenih velikih slovanskih misli in čustev. Demokracija in Slovanstvo, to sta dve ideji, ki sta nas pozdravili v bratski Češkoslovaški. Napredek republike na kulturnem in gospodarskem polju je splošno znan in ni za nas samo poučen, temveč nas je navdal kot zveste zaveznike in brate s čustvom zadoščenja in veselja.

Naši interesi so tako tesno spojeni, da pomeni vsak napredek naših zaveznikov tudi za nas upanje in gotovost in da še bolj utrjuje naše zavezniške in bratske vezi».

Minister prof. Ljuba Davidović piše: «Odnesli smo s Češkoslovaškega mogočne vtiske. Videli smo, da smo vezani ne samo po skupnosti interesov, temveč tudi po bratskih čustvih. Veselo sem bil presenečen po napredku zavezniške države, ki se razvija zelo hitro v vseh smereh. Na Češkoslovaškem se lahko naučimo marsikaj koristnega in dobrega. Posebno dobro bi bilo, ko bi naši poljedelci večkrat obiskali to zemljo in se tam delj časa mudili ter se učili od češkoslovaških poljedelcev, kako se mora delati in živeti.

Po mojem trdnem prepričanju se mora zavezništvo s Češkoslovaško z vnemo gojiti in še bolj poglobiti. Biti hočemo zvesti in vneti branitelji izreka: «Zvestoba za zvestobo», ki ga je treba še razširiti v: «Bratstvo za bratstvo».

Kot človek, ki se predvsem bavi s kulturnimi vprašanji, sem se predvsem zanimal za razvoj češkoslovaške kulture in sem bil presenečen nad uspehi na tem polju. Veselim se prihodnje priložnosti, ko bom mogel zopet obiskati Češkoslovaško».

Poleg pisem Marka Djuričića, predsednika radikalnega kluba, Antona Brandtnerja, socialista, ki opisuje z največjim navdušenjem dneve v Pragi in pravi, da bi moral biti skupni izlet demonstracija enotne fronte nasproti inozemstvu, Petra Filipovića, opozicionalnega srbskega agrarca, Štefana Dobnika, zastopnika slovenske samostojne kmetske stranke in drugih, je posebno zanimivo pismo bosenskega muslimana Sahiba Korkuta Efendije, ki piše med drugim:

«Mene je najbolj privlačila češkoslovaška vas. Največji vtisek je naredil na me «Sokolský Dum» v neki majhni vasici v bližini Kraljevega Gradca. Posebno me je zanimalo češkoslovaško zadružništvo. Sedaj sem dobil o Čehih povsem drugačno mnenje, nego sem ga imel poprej, sodeč po čeških uradnikih v Bosni. Mislil sem, da so samo praktični ljudje, sedaj sem pa videl, da imajo tudi globoko dušo in srce. Žal mi je bilo, ko sem moral opaziti, da smo posebno mi bosensko - hercegovinski muslimani tako malo znani med Čehi. To nepoznavanje gre tako daleč, da je celo neki list pisal o meni, «da sem izrazit orientalski tip». Gotovo so videli na meni le turban. Mi bosenski muslimani, potomci starih Bogomilov, smo najbolj čisto jugoslovensko pleme na Balkanu in tudi najbolj primeren element za pomirjevalno delovanje».

Francija.

«Temps» o začasni trgovinski pogodbi med Italijo in Francijo

PARIZ, 15. O na novo sklenjenem francosko-italijanskem trgovinskem «modusu vivendi» pravi «Temps», da dovoljuje dobra predvidevanja za bodočnost, in sicer s treh vidikov. Na podlagi začasne se bo morala izdelati definitivna trgovinska pogodba, ki bo pospeševala razvoj italijansko-francoske trgovine, obenem pa tudi utrdila politične odnošaje med obema državama, na katere okrepitev gospodarstvenih zvez ne more imeti drugega nego ugoden vpliv.

Sforza bo zapustil Pariz v soboto

PARIZ, 15. Grof Sforza bo zapustil Pariz ter se povrnil v Italijo prihodnjo soboto obenem z dosedanjim tajnikom poslaništva kom. Gallijem, ki je imenovan za zastopnika Italije v Jeruzalemu. Novi tajnik italijanskega poslaništva v Parizu kom. Vanutelli je prispel semkaj včeraj.

Nemčija

Novi nemški poslanik v Rusiji grof Brockdorff - Rantzau — Dva pomembna govora

BERLIN, 14. Za nemškega poslanika v Moskvi je bil imenovan grof Brockdorff-Rantzau. Ob izročitvi svojih pooblastil predsedniku centralnega izvršilnega odbora sovjetske vlade Kalninu je imel nemški poslanik ta-le govor: «Gospod predsednik! V imenu državnega predsednika svoje zemlje imam čast, Vam izročiti pismo državnega predsednika, s katerim sem imenovan za nemškega poslanika pri ruski socialistični federativni sovjetski republiki. Ni mi treba posebej povdarjati, da se popolnoma zavedam resnosti in pomena moje naloge. Smatram se za počaščenega z zaupanjem svoje vlade, a za zaupanje ruske vlade bom iskreno hvaležen in bom skušal z vsemi močmi to zaupanje tudi upravičiti. Svoje znanje in svojo osebnost bom zastavil v to, da dokažem, da se je z rapallsko pogodbo začela nova doba za nemški in ruski narod in s tem ne samo za Evropo temveč tudi za ves svet. Bili so časi, ko sta se ruski in nemški narod razumela, toda v škodo obeh narodov so se njuna pota razšla. V težki preizkušnji, katero nam je dodelila usoda, smo se zopet našli pri skupnem delu. Pošteno sodelovanje pozdravljamo z veseljem, naj prihaja s katerekoli strani. Pomilovanje in oskrbništvo odklanjamo. Samostojno in zavedajoč se cilja bomo delali skupno v vzajemnem zaupanju, da ne samo obnovimo, kar se je brezmiselno podrlo, temveč tudi da damo človeštvu nove kulturne vrednote.

V neomajnem zaupanju v bodočnost nemškega in ruskega naroda, brez katerega svet ne more okrevati, pristopamo k temu mirnemu delu, od katerega nas ne bo mogel nihče odvrniti. Prosim Vas, gospod predsednik, za Vašo in ruskega naroda podporo pri tem delu».

Predsednik Kalinin je na te besede takole odgovoril:

«Čast mi je, da sprejemam od Vas pisma gospoda predsednika nemške države, s katerimi se akreditirate kot poslanik Nemčije pri ruski socialistični federativni republiki ter Vas pozdravljam kot poslanika nam prijateljske nemške republike.

Z velikim zadovoljstvom opozarjam na ta čas, ko so popolnoma in odločno vzpostavljeni diplomatski odnošaji med obema državama, in veseli me, gospod poslanik, da ste pripravljeni začeti Vaše delovanje v duhu zahteve časa ter interesu obeh držav, da podata nemški in ruski narod pred celim svetom dokaz o svojem nesebičnem zaupanju. Samo tako zaupanje more ustvariti podlago za resnične in prijateljske odnošaje in pokazati celemu svetu edini pravi izhod iz težkoč in zmešnjav, katere je povzročila strašna in brezsmiselna vojna. Pot prijateljskih odnošajev in gospodarskega zbližanja, katero sta ubrala nemški in ruski narod, je jasno začrtana. Ta pot bo ostala nezpremenjena vkljub vsem vnanjim vplivom, slučajnostim in odnošajem, ki bi se mogli razviti s strani obeh narodov z drugimi državami. Trdno verjamem, da bo ta pot skupnega, mirnega in ustvarjajočega dela in delovanja privedla do resničnega blagostanja obeh držav. Trdno upam, da bodo vsi organi in zastopniki obeh vlad delovali lojalno v duhu rapallskega dogovora».

Wirth predložil predsedniku Ebertu ostavko kabineta

BERLIN, 15. Kancelar Wirth je predložil predsedniku države Ebertu ostavko svojega kabineta. Do tega je prišlo vsled sklepa socialistov, da nočejo sodelovati z ljudsko stranko v vladi. Nasprotno kot se je splošno pričakovalo, so namreč sklenili socialisti na sinočnjem sestanku, da ne bodo dovolili ljudski stranki vstopa v vlado. Za ta sklep sta glasovali dve tretjini. Izjava, ki so jo podali socialisti kancelarju, ne vsebuje utemeljevanj ter enostavno pravi, da socialisti nočejo vstopiti v vladno koalicijo z ljudsko stranko. Kancelar je takoj obvestil vse načelnike strank, da pojde k predsedniku Ebertu predložit mu ostavko kabineta.

Ebert je Wirthovo ostavko sprejel.

BERLIN, 15. Predsednik Ebert je sprejel ostavko Wirthovega kabineta.

Avstrija

Nevarnost državljanske vojne v Avstriji

DUNAJ, 15. Ostro nasprotje med krščanskimi socialci in socialisti, ki je prišlo v sinočnji seji državnega zbora do silnega izbruha, ni omejeno samo na državno zbornico, temveč se očituje tudi po deželi v obliki sovražnega razpoloženja med kmeti na eni in industrijskimi delavci na drugi strani. To razpoloženje je posebno očitno na Štajerskem, kjer je prišlo v Judenburgu in Knittelfeludu že do posameznih, dasi še neznatnih spopadov med obema taborama. Vodstvo socialistične stranke zahteva od osrednje vlade, naj izda deželam in vladam stroga navodila, da bodo postopale nepristransko, sicer grozi, da bo oborožilo delavce, da bodo z orožjem v roki branili svoje interese.

Vpis družb pri gospodarstveni komisiji

LONDON, 15. Iz Carigrada poročajo: Turški listi opozarjajo družbe, stabilizirane na ozemlju, ki spada k območju narodne skupščine, naj se pred 31. decembra t. l. dajo vpisati pri gospodarstveni komisiji, sicer se ne bodo priznale.

Vzhodno vprašanje

Položaj v Carigradu

CARIGRAD, 15. Položaj je vedno kritičen, toda ne zelo težaven. Najbolj pereče je vprašanje policije in orožništva. Turki dolže orožnike zaveznikov, zlasti angleške, da prekorakajo svoj delokrog. General Harrington je izjavil zavezniškim generalom, da je prejel od svoje vlade navodilo ravnati v popolni solidarnosti z zavezniki. Težko se pričakujejo sklepi konference v Lausanni. Ako se ta ponesreči, tedaj bo položaj v Carigradu silno težek.

Upor na otoku Samosu.

CARIGRAD, 15. Listom poročajo iz Smirne 13. t. m.: Prebivalstvo otoka Samosa se je uprlo proti grški vladi ter zahteva avtonomijo. Grška vlada je baje odposlala tja čete, da vzpostavijo red.

Zagotovila Refet paše

LONDON, 15. Agencija «Reuter» ima sledeče poročilo iz Carigrada: Pri včerajšnjem sestanku Refet paše z generali zaveznikov je bil prvi izredno spravljiv glede dogovorov za upeljavo turške uprave v Traciji. Obljubil je tudi, da turška žendarmerija ne bo delala več nikakih potežkoč v 15 kilometerski coni pri Čanaku. Nato je izjavil, da mu je bilo prišlo poročilo, da izdelujejo Angleži na Galipolskem polu-otoku utrdbe in da je moral protestirati proti takemu postopanju, ki ni v soglasju z mudanjskim dogovorom. General Harrington mu je odgovoril, da se je poročilo najbrže nanašalo na gradnjo barak, ki so se postavljale radi zime. Dodal je, da bodo Angleži strogo izpolnjevali svoje obveznosti kljub temu, da so Turki zagrešili že marsikak prestopek proti mudanjskemu dogovoru, ne proti besedilu dogovora pač pa proti njegovemu duhu.

Ameriški opazovalci na konferenci v Lausanni

WASHINGTON, 14. Vnanje ministrstvo je izbralo za opazovalce na konferenci v Lausanni Childo-a, poslanika v Rimu, Grew-a, poslanika v Bernu in admirala Bristol-a kot pristava.

Potresni sunki se nadaljujejo

LONDON, 15. Iz Santiaga poročajo 14. t. m.: Iz La Serene in Constituciona naznanjajo, da je bil tam potres, v prvem mestu sinoči ob 21, v drugem ob 22'30.

Cela naselbina je izginila

LONDON, 15. «Daily News» poročajo iz Valparaisa: V Karizalu, rudniškem središču, je silen potresni sunek povzročil, da je cela podzemska naselbina 750 rudarjev z družinami popolnoma izginila.

Ziehrer umrl.

DUNAJ, 15. Danes je umrl v 80. letu svoje starosti znani komponist valcerjev Karl Mihael Ziehrer. Vsled sedanjih razmer je živel v zadnjem času v skrajni bedi.

Mussolini nekdaj in sedaj

Dunajski «Neue Freie Presse» poročajo iz Ženeve zanimive podatke iz minulosti Mussolinija. So to doživljaji izza njegove prošlosti, seveda že precej oddaljene, ki bi se morali zdeti neverjetni spričo visokega mesta, na katero se je povzpel v monarhični državi.

Mussolini je bil — pripoveduje dopisnik — v svojih mladih letih, ko je položil učiteljski izpit, revolucionaren socialist, a seznami italijanske, švicarske in francoske policije so ga označali celo kot nevarnega anarhista. V svojem dvajsetem letu je moral bežati iz svoje domovine, ker se je v letu 1898. udeležil revolucionarnega rovarjenja. Pobegnil je v Švico, prestopil pri Chiasso mejo ter šel — ker je bil brez sredstev — peš v Luzern. Tu so ga prijeli radi beračenja, ga držali nekoliko časa v policijskem zaporu in ga nato izgnali iz kantona. Podal se je v Lausanno, kjer je že poprej obiskoval počitniški tečaj na vseučilišču. Ker pa je bil brez sredstev, se je udinjal po dnevu kot podajač pri italijanskih prodajalcih sočivja v Lausanni, a zvečer se je učil do pozno preko polnoči. Stanoval je v siromašni podstrešni sobi. Po nekolko mesecih je izginil iz Lausanne in odšel v Italijo, odkoder pa je moral zopet bežati. Glasom redarstvenih poročil švicarskih oblastev so ga najprej — kakor že rečeno — zaprli v Luzernu. V letu 1902. so ga prijeli v Lausanne radi pohajaštva. Tako je rečeno dobesedno v poročilu, prečitanem v ženevskem državnem svetu dne 11. marca 1904. Na to je presedel do 19. junija 1903. v policijskem zaporu v Berlinu, odkoder so ga izgnali radi nekega političnega pregreška. Berneška policija je izdala okrožnico na druge sodnije, kjer označa Mussolinija kot nevarnega anarhista. Ostal je nekaj mesecev v Italiji, odšel nato v takozvano ženevsko «malo cono», ki politično pripada Franciji, v Annemasse. In sicer skupno z nekim političnim ubežnikom po imenu Doratini. Tu je hotel ustanoviti politično revijo. V letu 1904. je bil v Ženevi, od koder pa so ga kmalu izgnali radi potvorbe potnega lista. Socialistični poslanec dr. Ures je interpeliral v državnem svetu tedanjega redarstvenega prefekta, ki je v svojem odgovoru navedel naslednje podrobnosti: Mussolini je bival v Ženevi kakih 14 dni. Takoj po svojem prihodu se je pridružil skrajni stranki in je prirejal predavanja o revolucionarni struji v Italiji. Dne 9. marca se je predstavil Mussolini v pisarni za podeljevanje dovoljenja za bivanje ter je predložil neko potrdilo francoske oblasti, kjer je bilo rečeno, da je preskrbljen s potnim listom. V tem potnem listu je bil datum potvorjen. Ženevska oblast se je obrnila do italijanskega konzula v Chiasso, ki je izjavil, da je potni list veljaven le do leta 1903. in ne do 1905. Zato so dne 9. aprila Mussolinija zaprli in je ostal teden dni v prosluli ženevski ječi «St. Antoine», na kar so ga izročili tessinskim oblastvom, ker ga kot političnega ubežnika niso mogli izročiti v Italijo. Šele 29. oktobra 1922., sedaj, ko je Mussolinijeva zvezda zablestela, je švicarska vlada razveljavila ukaz o izgonu proti Mussoliniju.

Ti podatki iz mladosti Mussolinija pričajo, da je bil mož bistre glave, neomajne vztrajnosti, jeklene, vse tvegajoče volje, ki se ni strašila nobenih zaprek, niti ne skrajnega siromaštva in zaporov. In ta nekdanji «socialni revolucionar» in «nevarni anarhist», je danes na čelu vlade v monarhistični državi in svetovalec kralja. Kakor ironija usode se mora zdeti, da je mož, ki je nekdaj propagiral prevrat proti sedanjemu družabnemu in državnemu redu ter zrušitev monarhične oblike, danes prevzel nalogo, da bo dušil vsak upor proti državi, da bo pobijal revolucijo, ki jo je nekdaj sam proglašal. In to do še nedavno temu. Saj je bil pred par leti še ravnatelj glavnega socialističnega lista «Avanti» v Milanu.

Ali naj mu očitamo nedoslednost? Ali naj mu oporekamo, da je vrgel kamen na svojo lastno minulost? Že Bismarck, ta veliki mojster v državniški umetnosti, je izjavil nekoč javno v nemškem državnem zboru, da je takozvana doslednost največji nedostatek državnika. Hotel je reči s tem, da državnik mora slediti razvoju dogodkov in njim primerno urejati svojo politiko, ne pa da bi hotel naj se dogodki razvijajo le po njegovi volji. Seveda je mislil Bismarck le na taktično postopanje, ker cilj njegov je bil nepremičen. In ta je bil: moč in veličina Nemčije in nemškega naroda. In ta cilj je dosegal — s kakimi sredstvi, to je drugo vprašanje — v toliki meri, da mu ga ne bo zlepa vrednega naslednika. In uverjeni smo, da hohenzollernska Nemčija bi še danes obstojala, če bi bil v letu 1914. Bismarck vodil državno politiko. Vedno je učil: ne pretrgujte vezi s Petrogradom!

Tudi Mussolini izjavlja, da njegov veliki cilj je: moč in veličina Italije. In za udejstvitev tega cilja je ubral poti, ki se mu zdijo primerne. Iz nekdanjega revolucionarca in «anarhista» je postal ohranjevalec monarhistične Italije in hoče zdraviti rane, na katerih krvavita njeno notranje življenje in njen položaj napram vnanjemu svetu. Če se mu posreči, mu italijanski narod ne bo očital nedoslednosti in izneverjenja svojim idejam iz mladosti, marveč ga bo slavil kot državnika — odrešenika.

Italijanski in madžarski fašizem

«Legitimistom», to je pristašem dedne monarhije na Ogrskem ni hotela doslej pšenica tako v klasje, kakor so pričakovali, računajoč z monarhističnim mišljenjem madžarskega ljudstva, zlasti po deželi. Potisnjeni so nekako v stran in ne morejo izdatno posegati v politično življenje. Obsojeni so v nekako politično netrajnost. Tak položaj jim je seveda neprijeten. Da bi podali novega netiva svojim stremljenjem za vzpostavo monarhije, se je neka skupina legitimističnih poslancev odločila za posnemanje — italijanskih zgledov. Začeli so z agitacijo za ustvaritev fašizma na Ogrskem. Vabijo ljudi pod svojo zastavo — kakor v Italiji — z bojnim klicem nacionalistične politike. Tako so zvabili v svoj tabor veliko silo iz krogov «vzbujajočih se Madžarov» in delcma ogrskih iredentistov.

Sedanji madžarski vladi to gibanje ni bilo prijetno. Slutila je v njem zavraten namen, da zruši njo — sedanjo vlado. To pa še posebno zato, ker so voditelji tega gibanja naglašali krščanska gesla veliko bolj, nego je bilo to njí ljubo, čeprav se sedanja vladovina na Ogrskem ponaša, da je «krščanska». To nervozno vznemirjenje v vladnih krogih se je poleglo še le potem, ko je vsled pobude ministrskega predsednika, grofa Bethlena, prišlo glede nekaterih vprašanj do sporazuma med ministrom za notranje stvari Ivanom Rakovszkim in voditeljem fašistov, Štefanom Friedrichom.

Sedaj še le se je fašistovsko gibanje jelo razvijati do velikega razmaha. Iz vseh slojev krščanske družbe na Madžarskem vstopajo ljudje v fašistovsko organizacijo. In kot parlamentarično zastopstvo fašizma so ustanovili «krščansko koncentracijo.»

Pa tudi v tej fazi fašistovskega razmaha posnemljejo madžarski fašisti italijanske zglede. Ko je prišel sedaj italijanski fašizem do moči in oblasti, in ker je Italija oslabljena po strupu socialne revolucije, je jel fašizem zbirati nove sile. Po tem italijanskem zgledu spreminja tudi madžarski fašizem svojo taktiko. Jel je obračati svojo pozornost vnanji politiki. Budimpeštanski dopisnik «Prager Presse» hoče vedeti, da so se že začela pogajanja med ogrskim in italijanskim fašizmom posebno glede skupne balkanske politike, ki naj bi stremela za tem, da se zruši jugoslovensko prvenstvo na Balkanu.

Štefan Friedrih, ta pravi vodja madžarskega fašizma, je izjavil te dni v razgovoru z nekim časnikarjem:

«Ker je dobil italijanski fašizem vladno oblast v roko, zadobiva tudi madžarski fašizem na pomembnosti, ker je stopil s tem v sorodstvo s političnim gibanjem, ki odločа sedaj poljubno o usodi ene evropskih velevlasti. Mi si bomo seveda prizadevali, da izrabimo ta položaj na korist madžarske države.»

Nadalje je naglašal, da je položaj madžarskega fašizma vendar povsem drugačen, nego oni italijanskega. «Mi smo — je rekel — prevzeli od italijanskega fašizma prav za prav le ime in intenzivno skrb za narodne tendence. Dočim pa skušajo italijanski fašisti svoja stremljenja po narodni vzpostavi spraviti v sklad z liberalno orijentacijo, se pa hočemo mi boriti za svoje cilje izključno na krščanski podlagi.»

«Madžarski narod ne bo mogel — je naglašal — premagati ne sedanjih ne bodočih težav. Sedanja vlada ne more postaviti deželi nikakega gospodarskega cilja in ne more ustvariti nikake vnanjepolitične orijentacije. Sedanji režim opira vso usodo naroda na prazne nade, pričakujoč pomoč od zapada, dočim je napram bedi v notranjosti popolnoma obnemogla in se le trdovratno sklicuje na okolnost, da tudi drugod beda ni nič manjša. Vsi tisti torej, ki se zavedajo, da narod ne more obstajati brez gospodarskih in vnanjepolitičnih ciljev, da se morajo marveč opirati le na lastno moč, vsi ti vedo, da more le kapljica odločnosti in drznosti dosegati večje uspehe, nego pa celo morje razmišljanj in takozvane življenske modrosti, ki vedno pušča, da se ji dogodki bližajo, mesto da bi jih sama oblikovala. Vsi ti torej so ustvarili tabor ogrskih fašistov. Več ne morem reči o madžarskem fašizmu, kajti madžarski fašisti ne smejo govoriti, se izjavljati in deklamirati».

Dobro in v skladu z resnico je, da vodja madžarskih fašistov tako odkrito označa razliko med madžarskim in italijanskim fašizmom in njunimi cilji. Sorodna sta si po postanku in morda tudi po metodah, ki jih hočeta uporabljati, v ciljih pa sta si navzkrižna že po kulturnem naziranju, kakor je ugotovil Friedrich. Še v enem sta si sorodna oba fašizma: da bi hotela zrušiti jugoslovensko prvenstvo na Balkanu. Saj je tudi italijanski general in znani publicist Bencivenga pisal nedavno, da mora Italija stremeti za tem, da se iz Avstrije, Madžarske in Romunske ustvari obrambni zid proti slovanski poplavi, ker ta da bi bila nevarna za italijanske interese tudi na Sredozemskem morju.

Ko se vse to piše in delajo podobne kombinacije, se seveda ne uvažuje dejstvo, da jugoslovenstvo ne igra danes več važne vloge samo na Balkanu, marveč je — po ustvaritvi malega sporazuma — važen činitelj za bodočo državno-politično in gospodarsko ureditev Srednje Evrope. Ako vzameš v roko zemljevid, pa lahko vidiš, da je zemljepisni položaj Madžarske in Romunske tak, da v slučaju vojnih zapletljajev, ne bi mogla nič koristiti Italiji. Madžarska ima za hrbtom Češkoslovaško, ki je danes tesna zaveznica Jugoslavije, na katero je vezana z že sklenjenimi pogodbami. Romunska pa ni le — tudi s sklenjenimi pogodbami — vezana na mali sporazum, ampak ima tudi za hrbtom veliko Rusijo. Zraven tega pa bo morala biti njena politika vedno protimadžarska in to tem bolj, čim bolj bi mi podpirali madžarske težnje po obnovitvi nekdanjega kraljestva sv. Štefana. Kar se pa tiče Rusije, je gotovo, da bo prej ali slej igrala veliko, morda vodilno vlogo v Evropi. In ta Rusija je slovanska. Treba tudi računati s slovansko Poljsko, ki že danes očividno stremi po tesnih stikih z malim sporazumom. Pa tudi zbližanje Bolgarske k tej tvorbi je le vprašanje časa, morda ne daljnega, kakor kaže obisk bolgarskega ministrskega predsednika Stambolijskega v Belgradu.

Z vsemi temi dejstvi in možnostmi mora — če res hoče tirati za Italijo ugodno vnanjo politiko — računati tudi sedanja fašistovska vlada v Italiji. Kaj bi pomenil tisti Bencivengov «zid» proti taki trdnjavi? Tudi morajo imeti v Italiji pred očmi, kake posledice bi imelo politično sovraštvo proti slovanskim državam za gospodarske interese Italije! Dejstvo, da je bila Rusija zaprla svoja pristanišča italijanskim ladjam, riše pa s tem preresen opomin za vodstvo italijanske vnanje politike.

Pa še nekaj. Madžarski fašisti so legimisti in se izjavljajo odkrito za vzpostavo monarhije in Habsburžanov. Ali bi si ne v slučaju, da dosežejo ta cilj, Madžarska usvojila politično dedščino bivše monarhije, to nekdanje — kakor Italijani vedno govorijo — dedne sovražnice Italije. Ali morejo to hoteti državniki Italije?

Dnevne vesti

Nepremišljen predlog. V včerajšnjem članku o predlogu v «Popolo d'Italia» za razdelitev Avstrije smo izrekli nado, da se sedanji voditelj italijanske vnanje politike ne istoveti z rečenim predlogom. Včeraj nam je došla z Dunaja naslednja vest: «Radi vznemirjenja, ki ga je izzval v Avstriji nedavni članek v «Popolo d'Italia» za razdelitev Avstrije, je italijanski minister na Dunaju com. Orsun podal avstrijski vladi uradno zagotovitev, da oni članek ne odgovarja namenom italijanske vlade v nobenem pogledu. Listi posnemljejo z največjim zadovoljstvom to izjavo ministra Italije, ki hoče odpraviti vsako nezaupanje Avstrije napram Italiji». — Predlog v «Popolo d'Italia» je torej padel v vodo. Ni čudo: gospod Mussolini ni sedaj vrhni voditelj fašistov, ampak načelnik odgovorne vlade.

Med Mussolinijem in Benešem. Potom italijanskega ministra v Pragi Bordonarija je predsednik italijanskega ministrstva podal češkemu ministru za vnanje stvari zagotovilo, da politika, ki je Italija sledila doslej, ostane neizpremenjena in da se bodo prijateljski odnošaji med obema deželama le še bolj utrjali. V svojem odgovoru je praška vlada naglašala istotake namere in nade, spominjajoč se delovanja Mussolinijevega tekom vojne za osvoboditev Češkoslovaške. Češkoslovaški poslanik v Rimu Kybal — pravi naadalje dunajska brzojavka — je vrhu tega sporočil svoji vladi, da je prejel od Mussolinija osebna zagotovila, da se bodo dogovori — sklenjeni v Benetkah med Benešem in Schanzerjem — spoštovali. Te obojestranske izjave, s češkoslovaške in italijanske strani, kažejo, da se juha res ne bo srebala tako vroča, kakor so morda pričakovali izvestni razgreti duhovi, ki so že videli Italijo v splošnem boju na vse strani. Če bi Musslini hotel tako, ne bi bil državnik, ki zna pravilno ceniti potrebe lastne države in njeno resnično moč. Če je gospod Mussolini res tisti državnik, kakor se danes predstavlja svetu, ga ne bo motilo niti dejstvo, da bo tiste kroge v Italiji, ki so neusmiljeno obsojali politiko Sforze in Schanzerja kot nedostojno velike in močne Italije, nemilo zadela njegova izjava, da ostane dosedanja vnanja politika Italije nezpremenjena. Omenjena naj bo ob tej priliki tudi Mussolinijeva izjava, da tiste «dalmatinske nevarnosti» ni, iz česar se more logično sklepati, da bo stremel tudi po mirni rešitvi spornih vprašanj med Italijo in Jugoslavijo.

Osebna vest: V četrtek dne 9. t. m. je bil promoviran na Kr. univerzi v Padovi za doktorja prava g. Venceslav pl. Reya, sin veleposestnika in biv. mnogoletnega župana g. Antona pl. Reya iz Kozane. Čestitamo!

Promocija. V Bolonji je promoviral za doktorja prava naš rojak Edvard Leban. Čestitamo.

Država in narod. Znano je, da si romanski narodi niso nikdar prizadevali, da bi ločili ta dva pojma. In tako pomeni «nazione» za Italijana, «nation» za Francoza oboje — državo in narod, in to ne le za politike, temveč tudi za znanstvenike. To dejstvo omenja tudi zadnji «Tiroler» in pripominja, da je iskati v njem enega najglavnejših vzrokov, da še ni prišlo med južnotirolskimi Nemci in Italijani do sporazuma in pomirjenja. «Odkar je bil Južni Tirol priključen proti svoji volji k italijanski narodni državi — pravi dalje glasilo južnotirolskih Nemcev — so začeli takoj delovati učinki spopada dveh različnih duševnosti. Po italijanskem pojmovanju o razmerju med državo in narodom se meje obeh teh pojmov krijejo. Italijan hoče, da bodi Brenner ne samo meja italijanske države, temveč meja italijanskega naroda. Ker pa temu ni tako, hočejo Italijani ta cilj doseči, eni v 10, drugi v 30 in zopet drugi še v več letih. Mi Južni Tirolci gledamo na stvar popolnoma drugače. Za nas je sedaj državna meja na Brennerju, a meja italianskega naroda pri Salurnu. To sta ti dve duševnosti, ki si rezko nasprotujeta, dve dejstvi, ki obsegata na obeh straneh gotova dejstva in gotove želje. Samo resnična stvarna politika more dovesti do sporazuma in do pomirjenja. Primerno podlago za sporazum more tvoriti formula, ki jo Južni Tirolci predlagajo od aneksije dalje in ki so jo naši poslanci razglasili tudi v zbornici. Ta formula se glasi:

«Mi dajemo — in smo vedno dajali — državi, kar je državno, in mi zahtevamo — in to je naša pravica in naša dolžnost kot posebnega ljudstva — da se ne smejo Nemci od Salurna do Brennerje raznarodovati ne z nasiljem ne s postavami. Odnošaji med Nemci in odlomki italijanskega naroda v Južnem Tirolu — in ti odnošaji so bili do sedaj na splošno vedno mirni — se bodo na podlagi teh načel uredili sami ob sebi na zadovoljiv način».

Misli glasila naših nemških sousodnikov v Južnem Tirolu bo moral podpisati vsak razsodni človek in vsak pametni politik, ki mu je res kaj na tem, da pride do poštenega sporazuma med Italijani in drugorodci. Ako hoče italijanski narod tak sporazum, tedaj ne sme zahtevati od drugorodcev, da bi samo dajali, med tem ko bi od države ne imeli ničesar prejemati, da bi imeli samo dolžnosti brez vsakih pravic. Država je sredstvo v rokah naroda, ki se tega sredstva poslužuje za pospeševanje in varovanje splošnih ljudskih koristi. Toda država mora biti tako sredstvo ne samo za večino, temveč tudi za slovanske in nemške manjšine. Ko se ital. narod povzdigne na to stališče, tedaj pride sporazum sam ob sebi, a to stališče bo mogel zavzeti ital. narod še le tedaj, ko bo znal razločevati med državo in narodom in ko bo imel toliko smisla za pravičnost, da bo priznal, da so Slovani in Nemci narodi, ki jih je Bog ustvaril po svoji podobi kakor Italijane. Kakor naglaša «Tiroler», je pa napravila gospodujoča večina od pojmov država in narod nekaka klešča, v katera nas hoče stisniti in nam z njimi preščeniti nit našega narodnega življenja. Kakor na Tirolskem, tako je tudi pri nas v Julijski Krajini mešanje teh dveh pojmov glavna ovira prijateljskemu sporazumu med Italijani in Slovani. Dokler se ne odpravi, ne preostaja niti nam drugega, kot da strnemo naše vrste v trdno in nepremagljivo fronto. Narava in naš odpor morata odločilnim činiteljem dokazati, da so na krivi poti, da je država eno, a narod drugo, pa da so tudi narodne manjšine ravno tako narodi, kot so narodi gospodujoče večine in da je dolžnost države, da z enako skrbjo ščiti in varuje vse narode, ki se nahajajo v njenih mejah.

Z dejanji se je treba pokazati. Omenili smo že, da je vodstvo narodne fašistovske stranke razposlalo okrožnico z ozirom na dejstvo, da se še vedno ponavljajo tu pa tam nasilstva proti napravam in osebam, ki zastopajo nasprotne politične stranke. Okrožnica poziva fašiste, naj se zavedajo potrebe, da taka nasilstva prenehajo, ker je sedaj tu močna vlada, ki more krotiti «protinarodne stranke». V tem smislu poziva okrožnica voditelje in tajnike, naj strogo nastopajo proti morebitnim prepirljivcem, da takoj prenehajo prijavljena nasilstva.

Ta poziv fašistovskega vodstva je državni podtajnik za notranje stvari Finzi izpopolnil v svojem razgovoru z rimskim poročevalcem angleškega lista «Observer». Izjavil je, da je vlada vedno odločena za enako izvajanje zakona napram vsem strankam. Ta zakon se nanaša na zasebno last in se mora spoštovati. Politične organizacije so dopuščene, nikakor pa se ne dopušča politično nadvladje ene same stranke. «Sedaj — je nadaljeval Finzi —, ko smo na oblasti, nismo več fašisti, ampak izvrševalci zakona. Ukazal sem že aretacijo kakih sto fašistov. Ne le, da dobivajo sedaj prefekti jasna navodila, marveč vedo tudi, da imajo v vladi trdno oporo. Mi smo v stanu storiti to, česar niso mogle prejšnje vlade. Ukaz, ki so ga ravnokar dobili fašisti, naj zapustijo neki hrvatski kraj blizu Reke, se je izvršil v dveh urah, kar je ugodno znamenje za položaj na Jadranu».

Gospod državni podtajnik se ponaša, da se sedanja vlada razlikuje od prejšnje v tem, da je močna in da je v položaju, da more izsiliti veljavo svojim odredbam. Če so torej te okrožnice in te izjave resno mišljene in če jim ni le namen, da bi kazale sedanjo vlado v ugodni luči pred vnanjim svetom, potem moramo trdno pričakovati, da vlada nemudoma popravi, kar se je zgodilo minule sobote v Škednju. Saj je govoril g. Finzi o zakonu, ki ščiti zasebno last. In saj se je prireditev v Škednju imela vršiti z dovoljenjem iste vlade, o kateri pravi g. državni podtajnik, da je močna in da hoče izvajati zakon enako napram vsem! Tudi prejšnje vlade so podajale lepe obljube in izdajale stroge okrožnice, niso pa imele moči, da bi uveljavljale svojo voljo. Če ne bi sedanja vlada

na škedenjskem slučaju popravila, kar se je zgodilo, bi pokazala, da tudi ona boleha na nedostatku prejšnjih, da je: ali slabotna, ali pa neiskrena! Da vidimo!

Zgledi iz Čehoslovaške. Pri razpravi o šolstvu in ljudski prosveti v proračunskem odseku praške narodne skupščine je ugotovil socijalistični poslanec Nemec, da imajo Nemci v čehoslovaški republiki več štirirazrednih meščanskih šol nego Čehi. Nadalje je ugotovil rečeni poslanec, da obstojita v Znojmu, kjer je 13.000 Čehov in 8000 Nemcev, dve nemški srednji šoli in le ena češka. Istotako je v Iglavi. To bodi zapisano v album tistim našim sodeželanom druge narodnosti, ki se ob vsaki priliki sklicujejo na «žalostni položaj» Nemcev v čehoslovaški republiki, da bi s tem opravičevali svojo šolsko politiko napram Jugoslovenom v Julijski Krajini. Češki zgledi obsojajo to politiko.

Fašizem v Avstriji. «Videňský denik» od 10. t. m. je objavil pod naslovom «Fašistovska Avstrija?» uvoden članek, v katerem je rečeno, da se fašistovsko gibanje pojavlja tudi izven Italije. Ital. fašizem se je pojavil iz reakcije in na podlagi narodne misli. Na tej podlagi se snuje fašizem v drugih državah in pri drugih narodih. Kakor v Italiji, tako je tudi drugod fašizem in njemu podobna gibanja znak reakcije proti komunizmu in radikalnemu socializmu kakor tudi odmev vojne in povojne psihoze. S fašizmom se ne rešijo mednarodna, gospodarska in socialna vprašanja, ker je fašizem ekstremno gibanje in kot takšno evropskemu miru nevarno. Fašizem ogroža demokracijo, ki je kljub vsem slabostim najvažnejši temelj, na katerem zamore Evropa in vsi njeni narodi dospeti do zadovoljive rešitve narodnostnih, gospodarskih in socialnih problemov ter obvarovati sedanjim in bodočim generacijam, blagoslovljeni mir.

Enak pojav se je začel opažati v Avstriji. Zgodovins. «Frontkämpfervereinigungen» tvorijo podlago tega gibanja na Dunaju. Že nekaj tednov se opaža, kako so akcije in shodi krščanskih socialcev zavarovani z oddelki «frontkämpferjev» in kako se avstr. fašisti poslužujejo proti soc. demokratom istih metod in istega postopanja kakor italijanski fašisti. V avstrijskih pokrajinah, kamor ne sega oblast dunajske vlade in katerih vsaka tvori državo v državi, obstojajo razne organizacije, vojaško formirane in opremljene. V avstrijskih dežel ah nastopajo ti «Heimwehri», «Oberland» itd. popolnoma javno in se prosto organizirajo, da celo pod protekcijo uradov. Cilj teh obrambnih organizacij je izpodriniti soc. demokrate in postaviti novo, silno vladno avtoriteto.

Prijatelji fašist. gibanja v Avstriji pozabljajo, da so v avstr. rep. ravno nasprotne razmere in drugačna tla nego v Italiji.

Upeljava faš. metod v Avstriji bi zadela na odpor in bi imela za Avstrijo katastrofalne posledice.

Zadnje dni razvijajo «frontkämperji» nenavadno napadalno delovanje. Sliši se, da za december pripravljajo posebno akcijo, ki bo naperjena najbrž proti manjšinam. Ne verujemo, da bi se kdo osmelil poseči po eksperimentih, ki so zelo nevarni in riskantni tudi za aranžerje same in za vso Avstrijo. Današnja doba zahteva miru in dela in je za igro va banque kaj neprimerna.

* * *

Na drugem mestu poroča o shodu krščan. soc. v Nussdorfu, (v četrtek zvečer), na katerem je imel govoriti vojni min. Vaugain o ženevski konferenci. Če ravno so bili prostori dobro zastraženi od frontkämpferjev, se je vendar posrečilo kakšnim 100 soc. demokratom priti v dvorano, kjer so začeli razsajati, ko se je oglasil k besedi posl. Volker mesto obolelega ministra. Soc. demokrati so zapeli «Pesem dela» in le s težavo se je krščan. soc. posrečilo izgnati jih iz dvorane, pri čemer je bilo mnogo ranjenih na obeh straneh. Končno je došla straža in napravila mir.

Pozor delavci, ki hočete iti v Jugoslavijo iskat dela. Kr. prefektura javlja: glasom obvestila došlega od tukajšnjega konzulata Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev ne morejo poljedelska in industrijska podjetja sprejeti delavcev iz inozemstva, ne da bi prej vprašala ministrstvo za delo ali pa dobila posebno dovoljenje ministrstva za notranje zadeve. Vsled te odredbe je dobil konzulat od svojega ministrstva nalog, da ne vidira potnih listov tistim delavcem, italijanskim državljanom, ki ne zadostijo omenjenim pogojem.

Ne zabimo dan «Za našo deco». Dan «Nedolžnih otročičev» 28. decembra je posvečen z nabiranjem darov za vzgojo naše mladine. Za nabiranje darov je založilo «Šolsko društvo» primerne bloke, ki vsebujejo 40 potrdil po 50 st., 20 potrdil po 1 L, 15 potrdil po 2 L in 6 potrdil po 5 L. Ako bo vsaka vas prodala samo en blok, bo imelo «Šolsko društvo» lep skupiček. Mnogo mladeničev in deklet z deželе se je že prijavilo. Za naročitev blokov ne čakajte zadnjih dni. Javite svoj naslov takoj «Šol. društvu» v Trstu S. Francesco 20/I. z naredbo koliko blokov naj se vam dostavi. Na delo, ker resni so dnevi!

Sv. Križ pri Trstu. Predsednik tukajšnje podružnice «Šolskega društva» je prejel anonimno pismo nekega komunista, v katerem bruha svojo jezo brez vsakega povoda. Mesto grozenja želimo le, da bi tudi komunisti naše narodnosti sprevideli in spoznali potrebo «Šolskega društva» in ga po svojih močeh podpirali, saj gre le za izobrazbo naše mladine! Ali res se ne moremo dobiti niti pri tem vprašanju za skupno sodelovanje?! Sicer po nas tolaži zavest, da ni slab sad, v katerega se tako zaganjajo ose!

Javna knjižnica Šentjakobske «Čitalnice» javlja svojim članom, da bo knjižnica, počenši z današnjim dnem, odprta redno vsako nedeljo od 10—11 dopol. in vsaki četrtek od 8—9 zvečer. Vstopnina znaša 1 liro, a mesečna odškodnina za knjige tudi 1 liro. Obenem opozarjamo člane na to, da se po pravilih knjižnice, ne smejo izposojevati knjige za več kot **tri tedne.** Ker je število knjig premajhno za vedno naraščajoče število čitateljev je odbor sklenil, da bo na to v največjo strogostjo pazil. Za vsak teden zamude se bo moralo plačati 50 cent. globe. Kdor pa vkljub temu ne bo storil svoje dolžnosti, bo javno naznanjen potom «Edinosti». Za večje knjige se bo delala izjema, ako se bo dotični čitatelj po poteku treh tednov javil v knjižnici in prosil za podaljšanje. Odbor «Šentjakobske Čitalnice».

Pozdravi vojakov. Slovenci, vojaki pri 3. Reg. Art. Mont. I. Batt. Ivrea kličejo vsem prijateljem in znancem v mili slovenski domovini krepki zdravo! Sever Janko (Postojna), Urbančič Alojzij (Bač), Laupe Anton (Sp. Idrija), Širčelj Josip (Knežak), Medved Janez (Drežnica), Brožič Ludovik (Vrbica), Grahar Ivan (Smrje), Pivk Filip (Idrija), Bratina Franc (Otlica), Rebek Benedikt (Trnovo pri Gorici), Mauri Pavel (Cerkno).

«Razvalina življenja». Šentjakobska čitalnica ponovi v nedeljo 26. t. m. ob 5 popoldne to velezanimivo Finžgarjevo socialno dramo. Kdor si jo prvič ni ogledal, dana mu je lepa prilika ogledati si jo!

Slov. akad. fer. društvo «Balkan». Danes ob 19 v navadnih prostorih redna odborova seja. Navzočnost vseh odbornikov nujno potrebna.
Predsednik.

Slov. akad. fer. društvo «Balkan». Danes ob 20'30 redni društveni sestanek. Pridite vsi in bodite točni. — Odbor.

Iz tržaškega življenja

Kdor zna, zna. Pod tem naslovom smo poročali v petek dne 10. t. m. o Alojziju Stocovatz-u, da je prodal svojo gostilno «Alla Gallina bianca» najprej nekemu neznanemu in potem nekemu Angelu Ferrari-ju. Ta poslednji da ga je naznanil na policiji, ko je za to zvedel. Gospod Alojzij Stocovatz nas je opozoril, da stvar ne odgovarja resnici. Pogodil se je bil s Ferrarijem, da bo isti stopil z njim v družbo vplačavši 7000 lir. Kot naračun je plačal 2000 lir, a ker ni mogel plačati ostalih 5000 lir, je Stocovatz seveda odstopil od pogodbe. Ferrari ga je nato naznanil na policiji, ki pa je uvidela kako stvar stoji ter ni napravila proti Stocovatzu nikakih korakov.

Roparski napad v ulici Sette Fontane. Krojač Klement Degrassi je sedel pred sinočnjim malo pred policijsko uro v obljudeni kavarni «Caffè Nuovo» na Garibaldijevem trgu ter si ogledoval ilustrirane liste. V njegovi bližini so pa sedeli štirje slabo oblečeni možakarji, ki so venomer tiščali glave vkup. Krojač je pogostoma obrnil pogled na to četvorico ter zapazil, kako ga gledajo izpod čela. To njihovo nenavadno obnašanje se mu je zdelo nekoliko sumljivo. Kmalu je plačal svoj račun ter odšel iz kavarne. Šel je po ulici Sette Fontane. Med potjo se je večkrat ozrl. Kmalu je zagledal za seboj one štiri možakarje. Pospešil je korake, toda podvizali so tudi oni štirje. Ko je pa krojač dospel pred trg v Sette Fontane, so ga možje dohiteli ter ga vprašali, kam gre. Hotel jim je odgovoriti, da gre domov. V istem hipu ga je pa eden izmed tolovajev prijel za vrat ter ga vrgel z vso silo ob tla. Ostali trije so mu pa med grožnjami, naj molči, vzeli iz žepa listnico ter nato zbežali. V listnici se je nahajalo nekaj čez sto lir.

Samomor v Barkovljah. Sinoči so pripeljali v mrtvašnico truplo Olge Stokovatz, stare 17 let, stanujoče v ulici Geppa št. 16. Mladenko so našli v Barkovljah zastrupljeno s karbolno kislino. Kaj jo je gnalo do tega žalostnega koraka, ni znano.

Kislo zelje in kisli obrazi. Lastnik skladišča kislega zelja v ulici del Bosco št. 3. je ugotavljal v zadnjem času, da izginevajo na skrivnosten način iz tega skladišča sodi z kislim zeljem. Uvedel je preiskave s svoje strani, toda brez uspeha. Zato je naznanil stvar policiji. Včeraj so policisti izvršili preiskavo v gostilni Andreja Krizmana v ulici Salice. Tam so zaplenili sod kislega zelja, ki je bil ukraden v goriomenjenem skladišču. Krizman je bil aretiran. Pozneje sta bila še aretirana neki Josip Siderič, stanujoč v Vrdeli št. 561, in neki Marijan Bizjak, stanujoč v Rojanu št. 502, ker sta bila v zvezi s to tatvino. Ko so se nahajali vsi trije na policiji, so napravili zelo kisel obraz. Siderčič je celo pretepal Bizjaka, češ da je on kriv njegove nesreče.

Radi vreče. Včeraj po noči sta bila aretirana na Garibaldijevem tekališču dva mladeniča. Ernest Blazič, star 18 let, brez stalnega bivališča, in Alojzij Strauss, star 28 let, brez stalnega bivališča. Mladeniča sta bila aretirana, ker so našli stražniki pri njih vrečo orehov tatinskega izvora.

Avtomobilska nezgoda pri Podgradu v Istri. Reški trgovec Miklavž Kredonzani se je vozil včeraj zjutraj s poštnim avtomobilom z Reke proti Trstu. V bližini Podgrada se je pa avtomobil na nekem ovinku prevrnil in pri tem so bili trije potniki ranjeni: omenjeni trgovec in še dve ženski. Trgovca so prepeljali v tukajšnjo mestno bolnišnico; oni dve ženski sta pa bili prepeljani v domačo oskrbo.

Aretacije. Pred sinočnjim ob pozni uri so bili aretirani v kavarni «Caffè Nuovo» na Garibaldijevem tekališču ti-le možje, ki imajo na vesti roparski napad, katerega so izvršili isti večer na istrski cesti: Josip Havian, star 33 let, stanujoč v ulici della Concordia št. 33, Celeste Ceccutta, star 20 let stanujoč tudi tam, Ivan Ermaschi, star 26 let, stanujoč v ulici Cristoforo Belli št. 50, Ivan Gorassinich, star 33 let, stanujoč v ulici Concordia št. 7 in Andrej Ivančič, star 25 let, stanujoč v Škednju št. 208. Vsi ti aretiranci se nahajajo v zaporu v ulici Coroneo.

Mali oglasi

se računajo po 20 stot. beseda. — Najmanjša pristojbina L 2'—. Debele črke 40 stot. beseda. — Najmanjša pristojbina L 4'—. Kdor išče službo, plača polovično ceno.

GOSPODIČNA lepe zunanjosti, popolnoma vešča v govoru in pisavi slovenskega, italijanskega in nemškega jezika želi primerne službe. Naslov pri upravništvu. 2074

KLAVIR, koncertni, svetovne znamke Bösendorf, prodam. Naslov pri upravništvu. 2071

ŽENA, vdova, penzionirana, sama, išče prazno sobo z uporabo kuhinje, naj raje v okolici. Ponudbe pod »Soba« na upravništvo. 2075

KLAVIR, popoln, nemške znamke, močan glas, se ceno preda tekom dneva. Rossetti 24, I. desno. 2076

DVE OBLEKI, novi, črna in rujava in 2 zimski suknji, prodam. Krojačnica Kürbisch, Via Udine 29, I. 2072

GOSPOD, sam, išče gospodično ali vdovo kot voditeljico za zalogo vina. Dobi hrano in stanovanje. Naslov pri upraništvu. 2073

POZOR! Krone, korale, zlato, platin in zobovje po najvišjih cenah plačuje edini grosist Belleli Vita, via Madonnina 10, I. 82

VOZ za enega vola, skoraj nov se proda pri Mokoletu v Gabrovcu pri Proseku. 2069

V GOSTILNI «All'antica luna» via Benvenuto Cellini št. 1 se toči črno dalmatinsko in belo vipavsko vino, istrski tropinovec, vermouth in marsalo. Kuhinja je vedno priskrbljea z mrzlimi in gorkimi jedili. Priporoča se lastnik M. Bulič. 2070

NAJBOLJŠE crème za olepšanje kože, proti lišaju in pegam, mila, toiletne pripomočke priporoča lekarna v Il. Bistrici. 28/1

POSESTVA V SLOVENIJI, vsake vrste, kmetijske in gospodarske trgovine, gostilne, hotele, žage, mline, lesne industrije, hiše, vile, posreduje Karel Breznik, Celje, Dolgopolje ul. 1. Priložite denar za znamke! 2031

BAKER L 5, medenina L 2 kg, kupujem v ulici Scalinata 3. Fonda. 2052

ŽABNICE, angleške ključavnice, ključi, pile, žage, mizarske klopi, obliči itd. Skladišče železnin via Fabio Filzi 17. 2056

IŠČEM zavarovalne agente z visoko provizijo. Košuta, Sv. Križ 6 — Trst. 2058

STROJNIK koncesioniran, vešč vseh parnih strojev, deloma tudi električnih, išče službe. Cenjene ponudbe pod «Vesten» na upravništvo. 2060

KRONE srebrne in zlate, plačuje po najvišjih cenah Pertot, Via S. Francesco 15, II. 19

SVINEC mehek (olovo) kupujem vsako množino. Naslov Kuret, Settefontane 1. 39

CUNJE po 30, star papir, železo 25 in druge kovine kupujem po visokih cenah! Solitario št. 14. 51

†

Anica Semič roj. **Premru** naznanja v imenu svojem in svojih otrok **Stanka, Ivančka** in **Jožka** ter ostalih sorodnikov prežalostno vest, da je njen dobri sopog, preskrbni oče

IVAN SEMIČ
trgovec in posestnik

danes po kratki in mučni bolezni s tolažili sv. vere preminul, ob 11. uri zjutraj, v Gorici v bolnici usmiljenih bratov v 40. letu svoje starosti.

LOZICE, 13. novembra 1922. 712

ZA
NEVESTE IN ŽENINE
Velikanska izbera:
BLAGA
SVILENINE
PERILA
ZAVES
I. t. d. i. t. d.
po najugodnejših cenah.
Za resnost naših ponudb jamči že desetletja naše ime
ÖHLER
Corso Vitt. Em. III. 16 - TRST - Corso Vitt. Em. III. 16

Najvišje cene plačujem za
KOŽE
kun, zlatic, lisic,
dihurjev, vider, jazbecev, mačk, veveric, krtov, divjih in domačih zajcev.
D. WINDSPACH
Trst, Via Cesare Battisti št. 10
II. nadst., vrata 16 88
Sprejemajo se pošiljatve po pošti.

Dr. R. SFILIGOJ
za kirurgijo, porodništvo, ženske in srčne bolezni.
Gorica, Via P. Zorutti 12
Sprejema od 9—11 in 15—16. 711

ODVETNIKA 84
Dr. FERFOLJA in Dr. SEDMAK
iz Trsta, via Fabio Filzi št. 17/I. (tel. 26-50)
sprejemata
svoje klijente iz sežanskega okraja
vsako soboto
pri AMFU v SEŽANI

Dr. A. GRUSOVIN
specialist za kožne in spolne bolezni ter negovanje kože, perfekcioniran na dunajskih klinikah.
Sprejema od 9—12 in od 3—7 ure.
Gorica (Piazza grande) Travnik 20, hiša Paternoli. 60

Radi selitve opominjam vse svoje dolžnike, naj plačajo do konca t. m. vse svoje dolgove ker potem izročim knjige sodniji.
Kovačič Ivan
trgovec, Kozjane. 709

Dobre in moderne obleke
za moške, dečke in otroke v veliki izberi 58
po konkurenčnih cenah.
Adolfo Kostoris
Trst, Via Carducci 39.
Oglejte si izložbe, da se prepričate!

PODLISTEK

Igralec, ki dobiva.

Spisal **Mavricij Jókai**

Iz madžarskega izvirnika poslovenil **Ivan Koštiál** 42

Moji sestri služi v tistem pribežališču samo neka ženska, ki je znamenita oseba. Oblečena je v vojaško uniformo; odpuščena je kot grenadirski narednik z odpustnico; udeležila se je vseh Napoleonovih pohodov in vojen kot vojak; to je deklè z moškim srcem. — Svojo sestro sem pustil v prav dobri družbi. A nečem je v tisti žalostni samoti pozabiti, odkoder ne pride na dan, dokler ne pridem ponjo. Nadaljujem to, zavoljo česar sem prišel semkaj: denar pridobivam za njo. Kar prigram, to shranim, prihranim. Kadar bom imel tisti znesek, ki zadostuje, da rešim naše zastavljeno posestvo, tedaj zapustim Pariz s tatarskim taborom in z l'hombreskim klubom vred, kot da bi ga ne bil nikdar videl, in odtlej ne bo več imena «Riparijević-Babjogorski». Prej si pa ne morem nadeti pravega imena, ker sem si v svesti, da moj stric, brž ko zvé, da sem prestopil njegovo prepoved, pride za menoj in izvrši, kar mi je zapretil. Kakega večera bi me našli ustreljenega na ulici pa jaz še imena morilčevega ne bi povedal. In potlej bi ubogo dekle tam v gradu pri Kraljevici lahko čakalo in čakalo, dokler se ne bi postaralo. — To je moja skrivnost. Povedal sem vam jo odkrito, po resnici. Zdaj imate vi izbiro, kaj naredite z menoj.» — Lord Adam je stopil k njemu ter ga objel. — «Hvala ti. Vse je dobro. Dobra prijatelja ostaneva. Nihče ne ve o tem, kar sem odkril. — O tem, kar si ti meni zdaj povedal, ne bo nihče ničesar zvedel. Da boš lahko o tem pomirjen, zapustim Pariz, ne da bi s kom kaj govoril. — Spremi me do Havre, da me lahko kontroliraš! — Stopi mna ladjo pa odidem v kakšno Indijo. In če se še kdaj v življenju snideva, tedaj ne boš več Metél Riparijević, marveč boš kdo drugi, ki ga jaz nikoli videl nisem in ki ni nikoli govoril z menoj. Spremi me!» — «Nikamor te ne spremim,» je dejal Metél. «Meni daje beseda kakega gentlemana večjo gotovost kot pa mojih pet čutov.» Objela sta se in poljubila eden druzega; tako sta se ločila.

XIII. CVETLICA BREZ SOLNCA.

Srce dekleta, ki še ne ve, kaj je ljubezen? — Absolutno nedolžnost je mogoče najti samo v duši kakega mladega dekleta. — Takšna je ta duša kakor med polži «virgo». Polži «Pecten», «Conus» in «Murex» ne vidijo, nimajo oči, a vendar si delajo vedno bele hišice, drugi polži pa barvane, pisane. Ne vedo, da so «device». — Miliora je mirno, trpeč čakala v svoji zakleti samoti. Ni še vedela, da je to samota. — Koledarja ni imela, zato ni vedela, koliko časa je bilo potekło, odkar je prišla tja. Še letni časi tega ne naznanjajo tam. Morski veter ublažuje poletno vročino, zime pa ni. Cvetlice se neprestano odpirajo; ko mine doba ene, pride druga; tudi sadje zori premenoma. Drevesno listje je vedno zeleno; v jeseni se ne osiplje, spomladi ne poganja znova. Le eno drevo ima pokrajina, katero naznanja letne čase: figovo drevo. V juniju dozoreva prvo sadje, v avgustu drugo, proti koncu kimovca tretje, v novembru četrto, potlej pa reče drevo: dovolj je bilo; sleče se, odvrže svoje listje ter gre spat. — V tistem letu se pa niti to ni zgodilo! — Ne da bi se bilo figovo drevo v novembru osulo, je pognalo nove mladike in v januarju je že bilo polno novega sadja, ki bo zelo dolgo zorelo in vzbujalo mnenje, da je poletje. — «Poglej,» je rekla Miliora Aksamiti; «letos rodi figovo drevo že petič sadje.» — «Dovolj nesreče,» je rekel ženski narednik. — «Zakaj neki bi bila to nesreča? Čuješ?» — «Zato, ker v tistem letu, kadar figovo drevo petič rodi, nastane v deželi lakota.» (Nazor mamzele Aksamite je bil popolnoma pravilen. Kadar zori figa na dalmatinskem obrežju petič, tisto leto je od Fruške gore in od Velebita gori do Krivana in Babje gore [v Karpatih] lakota po vsej deželi. In figovo drevo ne rodi petič iz človekoljubnega sočutja, kot da bi hotelo ono edino prehraniti vse stradajoče prebivalstvo, marveč vzrok je ta, da je razsajal tisto leto venomer jug in se ni pojavila niti ensamkrat na jadranskem obrežju burja, strah ladjam. Mornarji preklinjajo burjo, ker jim podi ladje na sipine; ako pa burja izostane je to velika opasnost za prebivalce suhe zemlje. Ako piha vse leto jug po morju, tedaj je na kvarnerskem obrežju vedno poletje, obenem pa tam gori na Ogrskem, Koroškem in Avstrijskem neprestano dežuje. — V tistem letu je bilo tako mokro vreme, kakršnega ljudje ne pomnijo: vsaka reka se je spremenila v morje, povodenj je poplavila ravnine, posevki so segnili, po vsej deželi ni bilo nikjer žetve. — Prav je torej imelo figovo drevo.) — Miliora ni hotela tega verjeti. Iz okna Frankopanskega gradu ne vidiš žitnega polja, kamorkoli pogledaš; tam so samo z ozidjem zavarovani vinogradi, brazde pa nobene. — «Kako pa bove potlej živeli?» je vprašala Miliora Aksamito. — «Seveda bove imeli namizi bolj pogosto ribe in bravino kot pa kruh. Letos bo kruh zelo redek.» — «Saj stanujeva blizu mesta, kjer se lahko dobi za denar vse. Če ni žita v deželi, ga pripeljejo od drugod. Saj prihajajo na Reko ladje.» — «Imajo, dokler imajo; toda če gre tako dalje, bodo Uskoki odpeljali žito.» — «Kdo pa so ti Uskoki?» — «To so pravi božji čudeži. V vsakem Uskoku je sedem hudičev in sto Uskokov, če se zbero, je več kot vojska (armada).» — «In kje prebivajo? V peklu?» — «Tam ne, dasi bi bil to pravi kraj zanje — narobe, oni prebivajo dosti bliže neba kot midve — med gorami okrog Senja.» — «Kje je tisti Senj?» — «Štiri ure peš hoda imajo do najinega gradu in skoz preliv «Maltempo» s svojimi veslarskimi čolni še bliže. Od tukaj, iz tegale kraja proti Senju ne vidimo jadrati dosti ladij, in če prihaja od tamgori semkaj kaka barka, hiti vsakdo, ki stanuje blizu brega, zadelati svoja vrata in v zvonikih bijejo plat zvona: po tej poti prihajajo le Uskoki. Uskoki so navajeni da kupujejo le «s petimi». — «Kako s petimi?» — «S petimi prsti svojimi. Plačujejo z železom in svincem.»

(Dalje).

Vesti z Goriškega

Tolmin Tolminci niso hoteli zaostati za drugimi kraji Julijske Krajine ter so ustanovili podružnico «Šolskega društva», ki se že pridno pripravlja, da doprinese svoj prispevek za vzgojo naše dece.

Goriško društvo tobakarnarjev obvešča člane in tovariše, ki se niso mogli udeležiti shoda, da je poslalo ministrstvu financ in ministru za osvobojene pokrajine na zadnjem shodu sprejeto spomenico, v kateri se zahteva:

1) povrnitev davčnih pristojbin, plačanih za leta 1919, 1920, 1921, ker bi tobakarnarji morali biti od njih oproščeni;

2) povrnitev razlike, ki jo je povzročilo menjanje valute, kar so takrat tobakarnarji bili primorani plačati tobačne izdelke popolnoma in jih razpečavati s 40% popustom;

3) resen opomin dispensam osobito tržaški, ki škoduje revnim tobakarnarjem ki so po večini vojni invalidi, oziroma vdove in sirote padlih v vojski, s tem da jim zelo poljubno in neredno daja tobak in sol;

4) odstranitev neutemeljenega osebno-dohodninskega davka;

5) izenačenje zakonov, t. j. uvedba tudi v naši deželi onih, ki imajo ravnokar stopiti v veljavo za stare province;

6) odprava privilegija, da si bančni zavodi in druga podobna podjetja lahko direktno nabavljajo znamke in koleke.

V Šturijah pri Ajdovščini se bo vršil v nedeljo, dne 19. t. m. ob 3. uri popoldne v prostorih «Slov. izobraževalnega društva» (pritličje posojilnice in hranilnice) predavanje o socializmu. Predava govornik «Prosvetne zveze» iz Gorice.

Iz Cerknega je tamošnja podružnica poslala «Šolskemu društvu» 1000 L s poročilom, da hoče tudi v bodoče delovati v tem smislu — dobro vedoč, da naše mladine ki je duša in srce našega naroda ne smemo zanemarti in prepustiti — temveč vse žrtvovati za njeno rešitev!

Bog živi zavedne in marljive Cerkljane!

Iz Škrbine je v noči od pondelika na torek odpotoval Makovec Alojzij s polnim vozom vina proti Trstu. Spremljala sta ga brata Vinko in voznik Stepančič. Prišedši v Komen okoli 1¼ po noči zaslišijo klice: ferma, ferma! Vozniki, ne vedoč, kaj na to pomeni so se že pripravili v bran. Približali so se trije mladeniči. Ker je voznik enega teh spoznal — bil je to poštni uslužbenec iz Komna — so jo na tihem odkurili. Kaj so «mladi gospodje» s tem ferma nameravali Bog si ga vedi!

«Navaden človek». V soboto dne 25. novembra priredi Dramatični krožek v Gorici v dvorani «Trg. doma» veseloigro v treh dejanjih «Navaden človek», spisal Branislav Nušić. Začetek točno ob 20½. «Navaden človek» je ljubka veseloigra, v kateri biča pisatelj z lahkim sarkazmom platonično ljubezen mladega dekleta do nepoznanega pesnika. Zapletljaji v tej veseloigri se vrše tako naravno, da gledalec z nestrpnostjo pričakuje njih rešitev do konca igre. Osebe, ki nastopajo, so vzete naravno iz življenja. Tudi snov igre je vzeta iz življenja zato ni banalna. Dramatični krožek je nanovo tehnično uredil scenerijo, vsled česar bodo odmori med posameznimi dejanji kratki. Igra je jako primerna tudi za naše podeželske odre. Zato vabimo vse naše režiserje na deželi, da si jo ogledajo. Po predpripravah sodeč, bo nudila ta predstava par uric dobre zabave.

Kje je liberalnost? Tobačni trafikanti postojneskega okraja so prejeli pretekle dni od finančnega oblastva lično 40 strani obsegajočo brošuro: «Regolamento per i Rivenditori di tabacco al minuto». Brošura je opremljena z avstr. cesarskim orlom ter z označbo: «Vienna 1911. Dall' i. r. stamperia di Corte e di Stato.» Brošura je tiskana od prve do zadnje besedice v italijanščini, tako tudi pridani vzorci za dobavo tobačnih izdelkov itd.

Ker poseduje nemške brošure, sledi, da je ital. finančna uprava v avsrijski zapuščini podedovala tudi slovenske brošure istega besedila, vendar pa jih ni razdelila v popolnoma slovenskih krajih, kakor je to delala pokojna.

Sledi pa še nekaj drugega iz tega, namreč, da je bila Avstrija v jezikovnem oziru neprimerno pravičnejša napram avstr. Italijanom, kakor pa danes Italija napram italijanskim Slovencem, dasi je bilo prvih neprimerno manj, nego je danes drugih, in dasi je Italija «liberalnejša država».

Iz Ajdovščine. «Dramatični Krožek v Ajdovščini» uprizori v soboto, dne 18. t. m. ob 8. uri zv. in v nedeljo dne 19. t. m. ob 4. uri pop. burko v treh dejanjih «Lumpacij vagabund ali Troperesna deteljica». Ta že precej stara burka, ki se je tudi že igrala po mnogih večjih odrih z velikim uspehom, ni sicer bogata na dejanju in tudi nima nikake književne vrednosti, zato je tem bogatejša na dovtipih, ki gledalce neprenehoma šegečejo v grlo in silijo v krohot. In ravno s tem namenom, da ugodi tudi onim, ki si žele se enkrat pošteno nasmejati, je sklenil Krožek, da uprizori to burko. Naprošeni so pa vsi gledalci, da zatajujejo svoj smeh v toliko, da ne motijo igre same.

«Gostovanje» fašistov v Volčah. Pretekli petek popoldne se je pripeljala v Volče gruča oboroženih fašistov, pobrala vse slovenske napise, vdrla v prostore Bralnega in pevskega društva, kjer je pobrala vse slovenske časopise in vse note. Škoda L 200.

Fašisti so prišli od Kobarida (v Iderskem so baje celo jedli na «vojno odškodnino») ter nadaljevali pot v Gorico, vozeč s seboj različni vojni plen.

Nesreča pri igri. Neki 12letni Jožef Sfiligoj, ki stanuje na Stračicah in hodi v šolo, se je igral s svojimi součenci, ki so ga naenkrat vrgli na tla. Deček je začel jokati in ni mogel vstati ter se ni dal potolažiti na vse prigovarjanje učencev, ki so ga potem pustili in šli dalje. Dobila sta ga dva mimoidoča in sta ga izročila v bolnišnici usmiljenih bratov v Gorici. Imel je izpahnjeno roko in se bo moral zdraviti več dni.

Nov zaslužek so si izmislili baje v Gorici nekateri nemaniči. Dobé psa na cesti, pred hišo ali kjerkoli, izvabijo ga domov in čakajo, da se oglasi gospodar. Če se oglasi, dobé nagrado za najdenega psa, če se ne oglasi, prodajo psa za dobro ceno dalje. Seveda je bilo težko priti tej zvijači na sled. Gospodarji morajo danes res vestno paziti na svoje ljubljene — pse.

Mrlič v Kornu. Zadnjič enkrat smo poročali, da so našli v ulici sv. Petra truplo človeka; to pot moramo zopet beležiti podobno vest, v potoku Koren v Gorici so našli truplo 35-letnega človeka, ki je po svoji obleki in po vsem drugem sodeč kak delavec. Obveščena je bila takoj oblast, ki je pritekla na lice mesta in ugotovila dejansko stanje, nato so prepeljali truplo v mrtvašnico goriške bolnišnice. V kolikor so mogli do sedaj ugotoviti, je bil ponesrečenec neki delavec, katerega ime je še danes neznano, ki je zvečer obiskal več gostiln in je potem v temi zašel na breg Korna ter se skotalil pijan v njegovo strugo. Seveda se je v strugi udaril z glavo ob množino kamenjev, ki leže v njem in to je povzročilo njegovo smrt. Njegova obleka je bila v neredu, iz ust mu je še puhtel duh po žganju. — Koliko pijancev je videti po našem mestu ob poznih večernih urah!

Vesti iz Istre

IZPITI USPOSOBLJENOSTI ZA HRVATSKE LJUDSKE ŠOLE. Izpraševalna komisija za izpite usposobljenosti za poučevanje na hrvatskih ljudskih šolah javlja: «Vsled nove naredbe deželnega šolskega urada v Trstu se bodo vršili izpiti učiteljske usposobljenosti za ljudske šole s hrvatskim učnim jezikom dne 4. decembra t. l. v prostorih hrvatske ljudske šole v Opatiji.»

Izjava. Podpisani javlja tem potom svojim volilcem, da odlaga čast obč. svetovalca v Dekanih in sicer v znak protesta proti nezakoniti izključitvi dveh obč. svetovalcev od strani večine obč. zastopa.

V Sv. Antonu, dne 15. novembra 1922.

Anton Kocjančič.

Književnost in umetnost

Vokalno-dramatična prireditev pri Sv. Jakobu. V nedeljo je priredilo pevsko društvo «Ilirija» pri Sv. Jakobu pevski večer, pri katerem je sodeloval tudi dramatični odsek M. D. P. podr. Sv. Jakob. Občinstvo je pokazalo za prireditev veliko zanimanje in jo posetilo polnoštevilno. Po obisku se da sklepati na lep gmoten — po nastopu na velik moralen uspeh. Mlado društvo je postavilo na oder zbore, ki so popolnoma zadovoljili občinstvo. Obsežen program pevskih točk, med temi tudi precej težki komadi so bili podani z neverjetno preciznostjo, četudi je parkrat trenotno prevladala komaj opažena disharmonija. No, bil je to prvi nastop po dolgih letih — mlad zbor je v vsem zadovoljil naše pričakovanje. Sicer bi dirigentska palica lahko malo strožje vršila svojo dolžnost, posebno v finalih — pa dobro discipliniran zbor se zamore doseči šele po precej dolgem delovanju. Kakor rečeno — naša mila slovenska pesem je donela iz pevskih grl prisrčno, božajoče, veselo — razigrana in v tugi plakajoča in takoj osvojila vsa naša srca. Dokaz temu so bili zasluženi aplavzi, ki so prisilili zbor, da je par pesmi ponovil, med temi krasno: «Jaz bi rad rudečih rož» kjer nas je melodijozni bariton-solo v resnici fasciniral. G. pevovodja Kralj zasluži vse priznanje. Le tako naprej in zahvala publike bo za društvo najboljše priznanje. (To sem zabeležil po vtisih, ki sem jih dobil pri nastopu; nočem namreč kritizirati, kot kritiki, ki imajo za udarci takta natančno določen čas toliko in toliko sekund in ki večkrat vidijo v za nje prepočasnem tempu pokvarjeno celo pesem!) Za zbori je nastopil dramatični odsek s Pavel Czimer-ovo grotesko: «Maska Satana». Snov drame je posneta iz igralskega življenja. Umetnik ravnatelj gledališča, Henri de Matregnen, človek, ki vse svoje življenje le igra, pri katerem ni pristen niti njegov korak, ki celo sam sebi veruje, le dokler govori, ki je tak umetnik, da hodi po rokah in se vgrizne sam v čelo, «če potreba», se reši zadrege, ki mu jo je napravila gdč. Dahlova z momentno odpovedjo sodelovanja pri večerni predstavi s tem, da angažira takoj novo moč, gdč. Lubjo Michelson. Ta pa mora pred njim igrati «samo sebe», pri čemer hoče z igranjem nadvladati ravnatelja «človeka mrzlega kot kamen, popolnoma brezčutnega». Toda ravnatelj obdrži premoč, a vseeno engažira gdč. Michelson. — Stvar sama na sebi ni lahka in priznati moramo, da nas je nastop dram. odseka presenetil. Režiser **Kjuder**, ki je obenem igral vlogo ravnatelja, je v polni meri vršil svojo dolžnost. Sicer bi človek pri strogem opazovanju opazil neposreden vpliv igralca Skrbinška, vendar je g. Kjuder pokazal precej lastnega talenta in bil v nekaterih momentih karakter sam zase Vrhunec v vstvarjanju je pač dosegel takrat, ko je v blaznosti blodil: «Tam je moja glava, tam je moje telo!» On je dobra moč in upamo, da ga kmalu zopet vidimo na odru. Ženska glavna vloga Lubje Michelsonove je bila v rokah gdčne. **Stepančičeve.** To je umetnica! Takega umetniškega užitka ne da tako kmalu diletantski oder. Poznalo se je, vlogo je vstvarila večinoma sama in je v tem pokazala neverjetno razumevanje. Vriskajoča in pojoča svojemu spolu psalme zmagoslavja, je ona «satanova žena» v nedolžni beli obleki zmagovala na odru in v celi dvorani. Ona «večna žena», ki se naslaja ob plesu «sedmih bednih duš», ona, ki jo je «vstvaril satan» in ji dal «tisoč ognjenih jezikov in žareč dih, ki vas mami», je stala v osebi gdč. Stepančičeve živa pred nami, nepremagljiva, grozna in vendar tako mamljiva, da smo z grozo čutili vpliv besed «jaz sem vaša priajteljica, vaša žena, vaša svetnica, jaz sem vaš začetek in vaš konec!» Kliče cel svet na boj in z njim satana samega, svojega stvarnika. Za čas prevladuje v njej žensko usmiljenje, kliče pomoči za malega umirajočega dečka in se naslaja v tem, da «on hoče imeti poleg sebe samo mene». To naslado pokaže z demonskim smehom. «Pridite — zaplešem pred vami» in že ve, da s tem zmaguje. Vse to smo videli v gdčni. Stepančičevi, vse to smo slišali od te «ženske». Zatem obupen, strahoten krik in ona pada premagana pred njim, ki ga je klicala na boj, ona ga vidi prihajati, vidi njegove možgane, možgane «najgroznejšega maščevalca svojega spola, njenega morilca!» Vse te prehode je podala gdčna. Stepančičeva z razumevanjem, ki nas je iznenadilo. In mirno mile besede «....prišla sem, ker vas ljubim» so mirile razpaljene duhove. Le padec po strehi je bil nekoliko nenaraven — očividno mu režija ni posvetila posebne pažnje. Gdčna. Stepančičeva je moč, ki mora ostati na našem odru. Po lahkem opiljenju glasb, naturaliziranju njenih kretenj bo z lahkoto nadomeščala izgubo naših «zvezd» in postala miljenka naše publike. — Druge vloge so bile izvajane dobro, poznalo se je vendar, da je režiser prešel mimo njih, predno je bil zadovoljen z njimi. Gospod G. v vlogi dr. Stuchmanna je bil zadet tip literata, gosp. K., Wilmhölz je tudi stal svojemu tipu zelo blizu. Gosp.F. nas je iznenadil s posebno čuvstveno igro. Splošen vtis izvrsten, publika nekoliko nepojmujoča vendar hvaležna. Predstava je dokazala neobhodno potrebo dobre dramatične šole, ki nam lahko pribori diletantsko gledališče. Igralcem kličem: «Pogum, ker zmožnosti imate!»

S. R-b-c.

NAŠI DIJAKI STRADAJO. — SPOMINJAJTE SE POVSOD IN VEDNO DIJAŠKE MATICE!

Finančni in gospodarski načrti nove vlade

Fašizem, ki v glavnem sploh ni prijatelj točno začrtanih programov, je do sedaj zavzel stališče napram različnim finančnim in gospodarskim vprašanjem le od slučaja do slučaja ne pa v velikem, teoretičnem, izčrpnem načrtu. Mnogo vprašanj še ni razjašnjenih, čeravno so osnovnega gospodarskega pomena, kakor n. pr. upravičenje obstoja delavskih sindikatov, stališče napram velekapitalu itd.; ali bolje: glede teh vprašanj obstojajo med pripadniki fašizma različne struje.

Pri nejasnosti, ki za sedaj še vlada glede poti, katere bo ubral fašizem na gospodarskem polju, je naravno, da vzbuja največje zanimanje vsaka izjava novega ministrskega predsednika in tudi zakladnega ministra, če ravno ta poslednji ne pripada k fašistovski stranki.

Nekateri veliki načrti, katere hoče udejstviti nova vlada, stopajo sedaj na plan v jasnih obrisih; toda ali se bodo mogli izvršiti, o tem bo končno odločila okolnost, ali bo imel novi načelnik vlade dovolj energije, da premaga nasprotstva, ki se že sedaj pojavljajo.

Najbolj jasno se je Mussolini izjavil glede razdržavljenja in to ne šele sedaj ob nastopu vlade, ampak že prej pri različnih priložnostih. Kakor pa široki sloji ljudstva pozdravljajo program razdržavljenja v interesu razbremenitve močno napetega državnega proračuna, tako nastaja vprašanje, do katere mere se bo dalo udejstviti to razdržavljenje. Splošno vlada prepričanje, da bi bil pod gotovimi pogoji mogoč prehod državnega telefona v zasebno upravo, in lahko bi se celo upalo, da bo telefonska služba potem boljša nego je bila do sedaj, toda že pri poštnem in brzojavnem obratu nastajajo resni pomisleki.

Največ poteškoč bo gotovo zadajalo vprašanje razdržavljenja železnic. Zasebna družba, katera bi prevzela železniški obrat, bi morala seveda presojati ves obrat z gospodarskega stališča. Morala bi torej opustiti nekatere proge, ki manj nesejo in katerih je posebno mnogo v srednji in južni Italiji, kar bi seveda naletelo na velik odpor s strani prizadetega prebivalstva. Vprašanje je sedaj, ako je vlada slobodna pred pokrajinskimi vplivi. Le tedaj, ako bi imela tako veliko energijo, da prezira omenjeni odpor, bi razdržavljenje pomenilo korist za državno gospodarstvo; če pa bi vlada morala podpirati zasebne družbe za to, da vzdržujejo proge, ki manj nosijo, ki pa so z ozirom na celokupno gospodarstvo vendar važne, bi razdržavljenje pomenilo prej škodo nego korist. Že do sedaj se je izkazalo, da ni bilo baš primerno vzdrževati zasebni obrat pri nekaterih postranskih progah, katere so subvencijonirane od države. Vprašanje je tudi, ali bo imela vlada dovolj odporne moči proti vedno bolj pritiskajočim zahtevam brodolastnikov, ladjedelnic ter posestnikov žveplokopov.

Finančni kritik lista «Corriere della Sera», Luigi Einandi, pozivlja Mussolinija, naj bo trden in naj se protivi naskoku različnih interesnih skupin tudi tedaj, če dvigajo svoje zahteve pod geslom fašizma.

Italijanski finančni krogi so z veseljem pozdravili naznanilo, da ima izostati nameravana prememba vrednostnih papirjev na imenitelja v papirje na ime. Za obdržanje papirjev na imenitelja so se že prej izrekli zastopniki vseh strank, med njimi celo zastopniki zmernih socijalistov. Splošno se upa, da bo to naznanilo zopet privabilo v državo inozemski kapital, kateri je bil odtegnjen pod vtisom deloma nejasne finančne politike.

V zadnjem času se je slišalo, da se posebno amerikanski industrijalci zanimajo za italijansko industrijo ter da se hočejo n. pr. vdeležiti pri ozdravljenju nekaterih italijanskih industrij. Mussolini se je večkrat izjavil proti prodiranju tujega vpliva na italijansko industrijo. Če pa se polaga važnost na to, da se tuji kapital drži svoje posesti italijanskih vrednostnih papirjev, bi bilo mogoče tudi umestno, da se inozemskemu kapitalu ne dela potežkoč, če se hoče udeleževati pri italijanskih industrijah.

Nekaj cerkvene zgodovine idrijske

Župna cerkev sv. Barbare.

Prva župna cerkev sv. Trojice je imela prostora za 200 ljudi. Ko se je pa rudnik razširil in bilo čezdalje več ljudi, so začeli misliti na novo cerkev. Obrnili so se na apostolskega nuncija v Šopronju Karola Caraffa, naj določi kakega prelata, da bi blagoslovil temeljni kamen novi cerkvi. To opravilo izvršujejo navadno dekani, a ponosnim Idrijčanom ni zadostoval njih vipavski dekan, temveč so hoteli kar prelata-duhovna, ki nosi škofovo kapo. — Papežev poslanec Caraffa je ustregel, ko je določil škofa Tomaža Chrôna v Ljubljani, naj Idrijčanom željo izpolni. Chrön je bil takrat vrhovni komisar v reformacijski dobi za vse Slovence.

Iz njegovega dnevnika posnemamo sledeče obširno poročilo pisano v latinskem jeziku.

Najprej je dobesedni prepis pisma papeževega poslancu Caraffe, potem poročilo nadaljuje: To željo smo Idrijčanom izpolnili 10. avgusta 1622, ko je Petrovo ladjo vodil papež Gregor XV. Ferdinand II. bil avstrijski kralj, Filip IV. vladal na Spanskem. Velika slovesnost je bila takrat, ko smo blagoslovili temeljni kamen novi župni cerkvi, ki naj bo posvečena angelom varhom sv. Barbari in Ahaciju.

Predstojnik idrijskega rudnika je bil takrat Hanibal Bottoni, škofa je spremljal v Idrijo kanonik ad bacculum Caffara, Bestagna in Elija Ambalto, apostolski protonotar, Gornjegradski oskrbnik Ivan Starič ter škofov kapelan Mihael Buttaglia. Ljudstva je od daleč na okoli privrelo silno veliko. Prvi dan je bilo blagoslovljenje, drugi dan birma. Vseh birmancev je bilo okoli 2000, Idrijčanov iz mesta in okolice 1100, od daleč drugih 900. Do takrat v Idriji še ni bilo škofa. Radi tega tak naval ljudstva in birmancev.

Rudniški paznik Ivan Vidic piše 28. 7. 1738. po naročilu direkcije o cerkvi tole: Pred par leti sem za direkcijo spisal o začetku naše cerkve in o njej določeni podpori. Spis se je pa nekam založil. Gotovo je le to, da so začeli zidati cerkev, ko so temeljni kamen slovesno blagoslovili, a kmalu zopet prenehali radi 30letne vojske. Vsak rudar je prispeval deseti del svojega zaslužka. S tem zneskom bi se počasi zvršilo zidovje, veliki oltar in dragocena slika naročena v Benetkah. Ker se je pa nabrani denar porabil za vojne namene, ni bilo mogoče zapričetega dela nadaljevati, zato so za silo popravili cerkev sv. Trojice. Natančnih podatkov pa ni mogoče dobiti, ker se prvi predstojniki: Brandl, Neuman pl. Kinpah, Elderš in baron Stampfer vzeli akte s seboj. Le iz kakih opomb na listinah in po izročilu starih ljudi je razvidno, da so 70 let pobirali 10% prispevka za cerkev in še le 1695. s tem prenehali. V 22 letih se je nabralo 5809 gl., za vseh 70 let pa je znašal prispevek rudarjev 15.780 gl.

Cerkev so zidali iz kamnja, katerega so v Idrijci nabirali, zato je še dandanes zid tako vlažen. Ko je bila cerkev dozidana, je bil zvonik lesen.

24. 7. 1717. je prosil Leopold Lichtenheimb, heimb, da je zvonik zelo slab in se boji, da se v kakem viharju lahko zruši. Naj pade na cerkev, lahko precej škode napravi, gotovo bo pa nove zvonove poškodoval. Z Dunaja vprašajo, koliko bi zvonik stal. Napravi naj se proračun. Odgovor: lesen zvonik bo stal z vsem skupaj 1140 gl. 55 kr., zidan pa 2213 gl. Nasvetujejo zidanega, ker je stalen, lesen bi trajal le 60—70 let. Tudi v okolici ni dobiti trdega lesa.

V nadi, da jim gotovo dovolijo enega ali druzega, poderejo 17. 3. stari zvonik, a še le 27. novembra 1723. jim odgovore, da za sedaj ne morejo žrtvovati toliko denarja. Naj torej za zvonove omislijo leseno kolibo, kamor naj jih obesijo do časa, ko bodo državne finance omogočile napraviti drugi zvonik. Še le leta 1741. je bil dovršen zvonik v tej obliki, v kateri se še dandanes nahaja. To potrjuje tudi napis na kamniti plošči.

24. 7. 1717. je prosil Leopold Lichtemheib, naj bi on prizidal cerkvi malo kapelico za škapulirsko bratovščino. On hoče to izvršiti na svoje stroške. Tako je nastala sedanja kapela sv. Antona, alj kuhenca. Ko je cesar Josip II. odpravil vse bratovščine in tudi škapulirsko, pobral ves denar in opravo, je kapelica služila za zavetje ponočnim čuvajem. V mrzli zimi so si zakurili in skuhali čaj ali kavo, zato je dobila ime kuhenca. Pred 20 leti se je tako popravila, kakor je še danes.

(Dalje).

DAROVI

Pri pevsko-dramatičnem večeru «Ilirije», so preplačali vstopnino sledeči gg. in sicer: Štrancar Fran Lir 20'— Černigoj Jos. Lir 10'— Babič G. Lir 8,Hrobat V. in Obersnel D. po Lir 6, Uščič I. Lokar, Hervatin po Lir 5, Sluga, Venturini, Gulič, Kerševan po Lir 3, Magajna, Verh, Ivančič, Sancin, Tominc po Lir 2, N. N. N. N. N. N. po Lir 1. — Skupno Lir 90'— Srčna hvala. Odbor.

Posojilnica in hranilnica v Ajdovščini je poslala 100 Lir «Šolskemu društvu». Mesto cvetja Dušanu Šorn so zbrali učenci zasebne šole pri sv. Jakobu Lir 57'30 za «Šolsko društvo». Za podružnico «Šol. društva» v Nabrežini so darovali g. Gruden Franc L 15, Terčon in Milič 10 L. Vesela družba pri pevskem večeru 75 Lir. Srčna hvala!

Učenci Šentjakobske slovenske zasebne šole nabrali mesto cvetja na grob Dušanu Šorn L 30.55 za Šolsko društvo.

Malalan daruje L 50 Šolskemu društvu.

Na Martinovem večeru pri Sv. Ivanu so darovali sledeči: Marijacel 20 L, Stanko Godina 10 L, družina Bak 10 L, Kosovel 5 L,Venturini 5 L in Gospodarsko društvo Narodni dom 6 steklenic refoška Šolskemu društvu pri Sv. Ivanu.

Borzna poročila.

Tuja valuta na tržaškem trgu:

Trst, 15. novembra 1922.

ogrske krone	—.90.— —.95
avstrijske krone	—.03.— —.03
češkoslovaške krone	67.50.— 68.25
dinarji	31.20.— 34.60
leji	13.75.— 14.50
marke	— 30.— — 34
dolarji	21.65.— 21.80
francoski franki	144.—.— 144.75
švicarski franki	395.—.—400.—
angleški funti papirnati	96.50.— 97.—

POHIŠTVO.

NOVI DOHODI: poročne sobe, solidno, slavonsko delo, javorjeve, črešnjeve, jesenove, mehagonijeve, hrastove L 1700, naslonjači L 48.—, Železne postelje s kovinasto vzmetjo L 150.—.

TÜRK, Via S. Lazzaro št. 10.

VELIKA IZBERA

Za pošiljatve na deželo najboljša, brezplačna embalaža.

Srebrne krone in zlato plačujem po najvišjih cenah

ALOJZIJ POVH

Trst, Piazza Garibaldi št. 2

8 (prej Barriera)

Steklene šipe

vsake vrste in mere. Prodaja na debelo in drobno. — Postrežba na dom. Cene zmerne. Piazza Oberdan štev. 3 (Hotel Europa) telefon 44-23. 18

Najstarejši slovenski denarni zavod.

Tržaška posojilnica in hranilnica

registrovana zadruga z omejenim poroštvom

uraduje v svoji lastni hiši

ulica Torrebianca štev. 19, I. n.

Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tekoči račun in vloge za čekovni promet, ter jih obrestuje

po 4%

večje in stalne vloge po dogovoru.

Daje posojila na vknjižbe, menjice, zastave in osebne kredite. — Obrestna mera po dogovoru.

Uradne ure za stranke od 9 do 13.

Ob nedeljah in praznikih je urad zaprt

Št. telef. 25-67.

TVRDKA GELOSA BENIAMINO & FIGLI

POHIŠTVO

lastnega izdelka v vsakem slogu. — Velika izbera popolne opreme za hiše, pisarne in gostilne.

Brezkonkurenčne cene.

Trst — Viale XX. Settembre 35 — Trst

(palača Eden)

Telefon 34-34 bis (87) Telefon 34-34 bis

JADRANSKA BANKA

Delniška glavnica L 15,000.000 Rezerve L 5,100.000

Dunaj, Opatija, TRST, Zadar. (1)

Afilirani zavodi v Jugoslaviji: **Jadranska banka, Beograd** in njene podružnice v Celju, Cavtatu, Dubrovniku, Ercegnovem, Jelsi, Korčuli, Kotoru, Kranju, Ljubljani, Mariboru, Metkoviču, Sarajevu, Splitu, Šibeniku in Zagrebu.

Afilirani zavod v New-Yorku: **Frank Sakser Stade Bank.**

Izvršuje vse bančne posle.

PREJEMA VLOGE

na hranilne knjižice in na tekoči račun ter jih obrestuje po 4%.

Na odpoved vezane vloge obrestuje po najugodnejših pogojih, ki jih sporazumno s stranko določa od slučaja do slučaja.

Daje v najem varnostne predale (safes)

Zavodovi uradi v Trstu:

Via Cassa di Risparmio štev. 5 — Via S. Nicolò štev. 9.

Telefon št. 1463, 1793, 2676. Blagajna posluje od 9. do 13. ure.